

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. บริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

1.1 ความเป็นมาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

1.2 ทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

1.3 สภาพปัญหาทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

2. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.1 ความจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.2 ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.3 หลักการสำคัญการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.4 ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

2.5 หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.6 บทบาทหน้าที่และภารกิจที่สำคัญของหน่วยที่เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.7 ความสัมพันธ์ของการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

2.8 มาตรฐานการศึกษาขั้นปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

บริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ความเป็นมาสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีโรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการจัดการศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้แก่หน่วยงานทุกระดับ โดยในส่วนของโรงเรียน ให้บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - based Management) มีการกระจายอำนาจทั้ง 4 งาน เน้นการให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การบริหารจัดการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตาม ยุทธศาสตร์ (Strategic Result - based Management) แต่การกระจายทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ทั่วถึงย่อมเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็กที่พบว่าคุณภาพทางการศึกษาค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากขาดความพร้อมด้านปัจจัยหลายประการ สอดคล้องกับผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับชาติโดยรวมยังต่ำ และโรงเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างพึงพอใจส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

รวมทั้ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดภารกิจเร่งด่วนในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด ภายใต้การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีทิศทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) และตอบสนองต่อมาตรการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.) รวมทั้งรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเด็กวัยเรียนที่มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง คำนึงของผู้ปกครองนักเรียนที่ต้องการให้บุตรหลานของตนได้เรียนในโรงเรียนคุณภาพ ภายใต้เงื่อนไขเพื่อลดจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กให้เหมาะสมกับความจำเป็นของพื้นที่นำไปสู่การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษา เกิดผลสำเร็จตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้นักเรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ไม่เกิน 120 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในประเภทที่ท้าทายในวงการศึกษไทยมาช้านานและนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น โรงเรียน

ขนาดเล็กส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในชนบท เป็นโรงเรียนที่มีความผูกพันกับชุมชน เนื่องจากการเกิดและดำรงอยู่ อาศัยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชนนั้นๆ เป็นหลัก รวมทั้งเป็นโรงเรียนที่รองรับนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะส่งให้ไปเรียนไกลบ้าน โรงเรียนขนาดเล็กจึงเปรียบเสมือนเป็นที่พึ่งทางการศึกษาของครอบครัวชนบท แต่ในขณะที่เดียวกันมักจะเป็นเป้าหมายของการยุบรวมเพื่อลดจำนวนให้น้อยลงเพราะต้องใช้ทรัพยากรสูงในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ และเมื่อไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณตามความจำเป็น คุณภาพทางการศึกษาก็ไม่ได้มาตรฐาน

จากข้อมูลที่ผ่านมาพบว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีสถิติเพิ่มขึ้นเป็นประจำทุกๆ ปีการศึกษา กล่าวคือ ปี 2548 มีจำนวน 42 โรง ปี 2549 มีจำนวน 47 โรง ปี 2550 มีจำนวน 52 โรง ปี 2551 มีจำนวน 56 โรง ปี 2552 มีจำนวน 57 โรง ปี 2553 มีจำนวน 59 โรงเรียน ปี 2554 มีจำนวน 61 โรงเรียน และปี 2555 มีจำนวน 60 โรงเรียน โรงเรียนเหล่านี้มีบางแห่งขาดอัตรากำลังครู งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร อีกทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนและคุณภาพการสอนของครูยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เมื่อพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำ แต่ในขณะที่เดียวกันชุมชนและผู้ปกครองไม่ต้องการให้ยกเลิกโรงเรียนเพราะส่วนใหญ่เห็นว่า บ้าน วัด โรงเรียน เป็นสิ่งคู่กันและการมีโรงเรียนในหมู่บ้านนั้นให้ความสะดวกปลอดภัยและประหยัดค่าใช้จ่ายผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากจำนวนนักเรียนเป็นปัจจัยในการกำหนดให้ได้รับงบประมาณตามหลักเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กจึงนับเป็นการลงทุนสูงเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนรายโรง

ทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยยึดกรอบแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ปี 2551 - 2553 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวทางการดำเนินงานรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนด วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) เป้าประสงค์ (Goal) และกลยุทธ์ (STRATEGIC) เพื่อบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ตามกรอบแนวทางดังกล่าว ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นองค์กรหลักในการ
ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ให้ทั่วถึงและมีคุณภาพตาม
มาตรฐาน

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารจัดการ โดยใช้
โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management)
2. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนากิจการจัดการเรียนการสอน
ในโรงเรียนขนาดเล็ก
3. ส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็ก มีความพร้อมและ
ความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
4. ส่งเสริม สนับสนุนการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากชุมชน
หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

เป้าประสงค์ (Goal)

1. โรงเรียนขนาดเล็ก มีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน
2. นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถเต็ม
ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. โรงเรียนขนาดเล็ก มีบุคลากร งบประมาณ วัสดุและครุภัณฑ์ เพียงพอ
สำหรับจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. โรงเรียนขนาดเล็ก ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการ
ร่วมกันพัฒนาโรงเรียน

กลยุทธ์ (Strategic)

เพื่อให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ตาก เขต 1 จึงได้กำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพ

การศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
**สภาพปัญหาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาดาก เขต 1**

โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 1
 ประสบปัญหาสำคัญๆ คือปัจจัยที่เป็นตัวป้อนมีไม่เพียงพอและไม่มีคุณภาพ รวมทั้งปัญหาในด้าน
 ประสิทธิภาพในกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐาน
 ที่สอดคล้องกับปัญหาในระดับชาติ รายละเอียด ดังนี้

1. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

1.1 อัตราส่วนครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อห้องเรียน อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน
 ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คน สูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่นๆ

1.2 สภาพพื้นที่ตั้งโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ผู้ปกครอง
 มีฐานะยากจน ทำให้มีปัญหาต่อการเดินทางมาเรียนของนักเรียน ค่าพาหนะในการเดินทางที่ได้รับ
 ไม่เพียงพอและต่อเนื่อง รวมทั้งโรงเรียนยังขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์

1.3 ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการ
 โรงเรียน การใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการนำผลของการประเมินงาน/โครงการมาใช้วางแผน
 ปรับปรุง พัฒนางาน ยังมีน้อย

1.4 การอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรวัยเรียนที่ย้ายไปรับจ้างทำงานต่างพื้นที่

2. ปัญหาด้านการเรียนการสอน

2.1 ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะครู
 ไม่ครบชั้นและนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น

2.2 ครูสอนไม่เต็มเวลาและความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นนอกเหนือจากการ
 เรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติ

2.3 หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

2.4 งบประมาณที่ได้รับตามรายหัวนักเรียนมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการ
 จัดหาสื่อการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารตลอดจนแหล่งเรียนรู้มีใช้จำนวนจำกัด

2.5 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

3. ปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน

3.1 โรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองและชุมชนได้มากนัก
 เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

3.2 เกณฑ์การจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียน ได้มีการคำนึงถึงประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ ขนาดของโรงเรียนก็เป็นเกณฑ์หนึ่งที่ใช้ในการพิจารณาจัดสรร ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง เป็นจำนวนน้อย สภาพอาคารเก่า ชำรุดทรุดโทรม วัสดุครุภัณฑ์ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ มีไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน และอยู่ในสภาพที่ล้าสมัย

4. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

4.1 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีไม่มากนัก ชุมชนผู้ปกครอง มีฐานะยากจน ไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน

4.2 การประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน ยังทำได้ไม่มากเท่าที่ควร

จะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีปัญหาด้านการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ปัญหาการเรียนการสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมาจากปัจจัยหลายๆ อย่าง ปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน เช่น ด้านงบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนหรือด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ความจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พุทธศักราช 2544-2549) ประกาศวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปีข้างหน้าว่า มีจุดมุ่งหมายเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” และสร้างค่านิยมร่วมให้คนไทยตระหนักถึงความจำเป็น และปรับเปลี่ยนกระบวนความคิด ทักษะคติ และกระบวนการทำงาน โดยยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศแบบใหม่ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพ แล้วก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน และได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตว่าเป็น สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ใน 3 ด้าน คือ

1. สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดีคนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบดีมีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนา

อย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในสังคมไทย

2. สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง สามารถสั่งสมทุนทางปัญญา รักษา และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม

3. สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี มีจารีตประเพณีที่ดีงาม มีความเอื้ออาทร รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ

จากนโยบายระดับชาติสู่ระดับการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ดังกล่าว รัฐจึงกำหนดนโยบายข้อหนึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พุทธศักราช 2540 – 2544) ที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ โดยเล็งเห็นว่าโลกอนาคตเป็น โลกของสังคมแห่งความรู้ที่เน้นคุณภาพของการบริการ แต่ในปัจจุบันคุณภาพของผลผลิต (คือผู้เรียน) จากระบบการศึกษา ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบการศึกษาของประเทศไทยยังไม่อยู่ในฐานะที่จะสร้างคนที่มีคุณภาพที่ดี หากประเทศไทยประสงค์จะพัฒนาคนให้มีปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ให้กระบวนการเรียนรู้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริง เพื่อแก้ปัญหาความยากจน และปัญหาอื่นๆ และอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก จำเป็นต้องสร้างพื้นฐานด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยเหตุนี้แผนการศึกษาชาติ จึงกำหนดเป้าหมายที่เจาะจงถึงคุณภาพคนและคุณภาพสถานศึกษาว่า 1) ผู้เรียนต้องเป็นคนเก่งที่พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพเป็นคนดี และมีความสุข 2) ครูทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูทุกคนได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และ 4) สถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพการศึกษา

จะเห็นได้ว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมาก เพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาคน และกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนต้องอาศัยระบบการประกันคุณภาพเป็นกลไกขับเคลื่อน จึงได้ตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ไว้ในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (มาตรา 47 – 51) โดยที่มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ส่วนระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานศึกษาโดยตรง กำหนดไว้ในมาตรา 48 ว่า ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

นอกจากนี้ หากพิจารณาในอีกมุมหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะพบว่าอดีตที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยตรงเป็นผู้กำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการให้สถานศึกษาถือปฏิบัติ เช่น กำหนดหลักสูตรระดับต่างๆ ระบบการวัดและการประเมินผลการเรียน การให้ใช้หนังสือเรียนตามที่กำหนด เป็นต้น ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีทิศทางพัฒนาที่ชัดเจนไปในทางเดียวกัน ส่วนระดับคุณภาพการศึกษาอาจแตกต่างกันไปตามศักยภาพ แต่ปัจจุบันมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังส่วนภูมิภาคจนถึงระดับสถานศึกษา กล่าวคือสถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรเองได้ โดยคำนึงถึงสภาพความต้องการและปัญหาของชุมชนนั้นๆ ดังนั้น แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งจึงแตกต่างกันไป หากไม่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนไว้ คุณภาพสถานศึกษาแต่ละแห่งก็จะเกิดความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น ผู้ปกครองและชุมชนอาจไม่มั่นใจว่าบุตรหลานของตนจะได้รับโอกาสในการเรียนรู้ได้เท่าเทียมกันหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องมีการกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษา และระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควบคู่กันไป

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็น คือ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนว่าเมื่อส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาแห่งนั้นแล้ว บุตรหลานของเขาจะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้น

ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของระบบประกันคุณภาพ และมีนักบริหาร นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย คือ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2553 และ (แก้ไข 2553) ได้ให้ความหมายของการประเมินคุณภาพภายในไว้ว่า “การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2553 ได้ให้ความหมายของการประเมินคุณภาพภายในไว้ว่า “การประเมินคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาการติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดสำหรับการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งกระทำโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา

ตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายในว่า เป็นการประเมินผล ติดตามและตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับ ดูแลและติดตามสถานศึกษานั้นๆ

ศุริยศักดิ์ ประทุมรัตน์ (2551, หน้า 12) ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา ที่มีแผนงาน กิจกรรม การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพที่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นการประเมินตนเองจากภายในโรงเรียน โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด

นธิ ฉิมฉวี (2552, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายในไว้ว่า กระบวนการประเมินผลและการตรวจสอบการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากภายในสถานศึกษานั้นเอง โดยมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

พรทิพย์ จันทระกิติวุฒิ (2552, หน้า 14) ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยมีการประเมินและติดตามตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษานั้นๆ

อัญชลี อินทกาโมทย์ (2554, หน้า 7) ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการบริหารการทำงานที่จะต้องคำนึงถึงความสำเร็จในการดำเนินงานซึ่งบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานประกันคุณภาพภายในเพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

จันทร เพชรบุรณ์ (2555, หน้า 18) ได้กล่าวถึงการทำกิจกรรมใดๆ เกี่ยวกับการศึกษาอย่างมีระบบ มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยมีการควบคุมคุณภาพ ติดตามตรวจสอบคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

จากการศึกษาความหมายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการบริหารการศึกษาที่มีการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีคุณภาพ โดยมีการประเมินและติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา จากบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้นๆ

หลักการสำคัญการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักการของการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนที่ต้องปฏิบัติงานตามภารกิจ ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย
2. การประกันคุณภาพมุ่งพัฒนาการดำเนินงานตามความรับผิดชอบของตนให้มี คุณภาพยิ่งขึ้น เพราะผลการพัฒนาของแต่ละคนก็คือ ผลรวมของการพัฒนาทั้งสถานศึกษา
3. การประกันคุณภาพเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยให้เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ทำเพื่อเตรียมรับการประเมิน เป็นครั้งคราวเท่านั้น
4. การประกันคุณภาพต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่สามารถว่าจ้างหรือขอให้บุคคลอื่นๆ ดำเนินการแทนได้
5. การประกันคุณภาพต้องเกิดจากการยอมรับและนำผลการประเมินคุณภาพ การศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Internal Quality Assurance) เป็นระบบที่สถานศึกษาสร้างความมั่นใจ (Assure) แก่ผู้รับบริการ ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อหรือทำงานว่าสถานศึกษาสามารถ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถ ทักษะและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมคาดหวัง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขรวมทั้งสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและชุมชน ตามความเหมาะสม ด้วยการบริหารจัดการที่มีคุณภาพทั้งองค์กร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บุคลากร ในสถานศึกษาโดยเฉพาะครูและผู้บริหารตระหนักถึงเป้าหมาย คือ ผลประ โยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน เป็นอันดับแรก ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่ง

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบได้และถูกกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและประกาศกฎกระทรวง ดังที่กล่าวแล้ว ดังนั้น การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาจึงยึด หลักการ 3 ประการ คือ

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหาร และตัดสินใจดำเนินงาน ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร การจัดตั้งอำนาจความสะดวกและผู้สอนทำบทบาทหน้าที่ในการสอน จัดกิจกรรมและพัฒนาสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างเต็มที่ สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการของชุมชนและสังคมได้มากที่สุด

2. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งในฐานะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะทำงานในส่วนอื่นๆ ของสถานศึกษาโดยมีการร่วมกันคิด ตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา

3. การแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมาย (Goals) ที่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนต้องได้รับรู้เพื่อการพัฒนา ร่วมกันและเพื่อการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษาว่าสามารถนำพาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานที่ได้กำหนดร่วมกันไว้หรือไม่จากเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาดังกล่าว สถานศึกษาต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (School Improvement Plan) เลือกลวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม มีการประชาสัมพันธ์เป้าหมายและจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาให้ทุกฝ่ายได้รับรู้เพื่อเป็นสัญญาประชาคมและเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสู่เป้าหมายเดียวกัน

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นการประกันคุณภาพการศึกษาจึงมีกระบวนการดำเนินการที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน 3 ชั้น คือ

1. การประเมินคุณภาพภายใน เป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา กระทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา

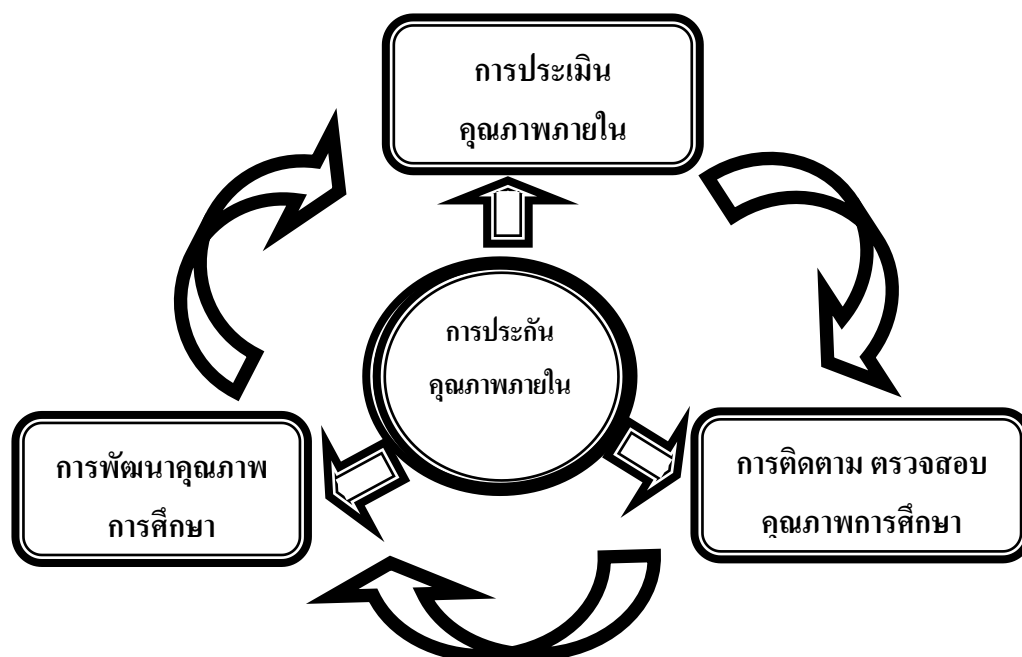
ทั้งนี้ เพื่อนำผลจากการประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนา กิจกรรม/โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นจึงตั้งอยู่บนฐานความเป็นจริง ความเป็นไปได้และสำเร็จผลในเวลาอันเหมาะสม

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาพร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมื่อจะตรวจสอบความก้าวหน้า สถานศึกษาจะต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่แสดงแนวโน้มผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียนและการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปีมีวิธีการเก็บข้อมูลที่ไม่ยุ่งยากและเกิดจากการปฏิบัติจริง ข้อมูลสารสนเทศที่จะแสดงแนวโน้มผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาได้ไม่ควรจะน้อยกว่า 3 ปีการศึกษา ดังนั้น ครูทุกคนต้องสามารถแสดงข้อมูลผลการเรียนของผู้เรียนได้เป็นรายบุคคล รายห้องเรียน รายชั้น รายกลุ่มสาระ จนเป็นข้อมูลรวมระดับสถานศึกษาได้หรือโครงการอื่นๆ ที่สถานศึกษาดำเนินการก็จะต้องสามารถตอบได้ว่า เหตุใดจึงเพิ่มกิจกรรมใหม่ขึ้นหรือปรับลดกิจกรรมบางอย่างลง ข้อมูลสารสนเทศเหล่านี้จะถูกนำไปสรุปรายงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบเพื่อร่วมกันหาแนวทางพัฒนาต่อไป

3. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาการจากระบบและโครงสร้าง การวางแผนและการดำเนินงานตามแผนรวมทั้ง “สร้างจิตสำนึก” ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็น “ความรับผิดชอบร่วมกัน” ของทุกคน

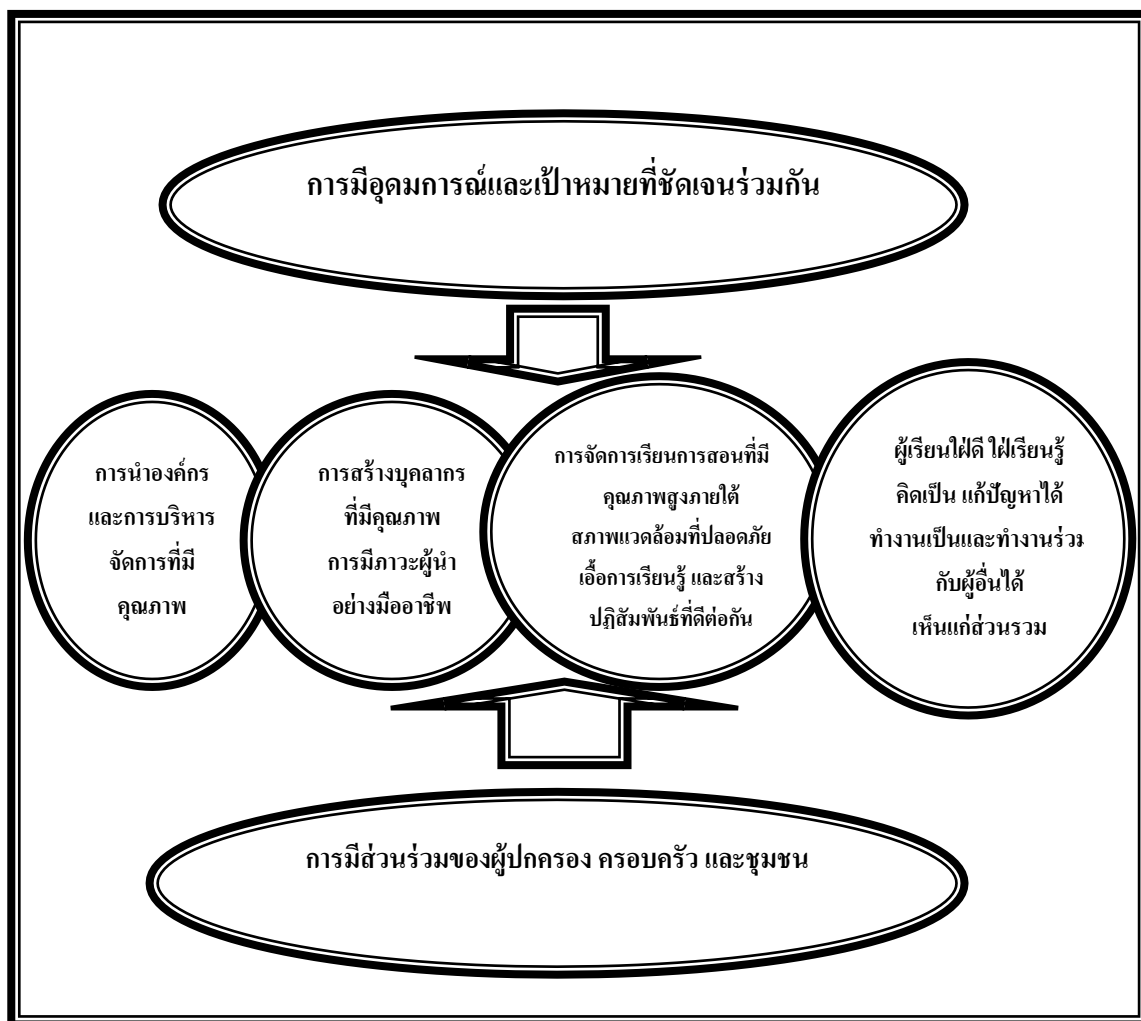
การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นคำที่มีความหมายกว้างมากแต่ในระดับสถานศึกษานั้น แท้จริงแล้วคือหน้าที่หลักของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนโดยมีคุณภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเป็นเป้าหมายซึ่งในปัจจุบันกำหนดในรูปของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ฉะนั้น ในการคิดกิจกรรม/โครงการหรือพัฒนานวัตกรรมใดต้องสะท้อนผลที่เกิดกับผู้เรียนได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานจะบรรลุผลสำเร็จได้ต้องเกิดจากผู้ปฏิบัติงานทุกคนทำงานอย่างเป็นระบบทำงานร่วมกันได้ดีรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน เลือกแนวทางที่ดีที่สุดยอมรับผลที่เกิดขึ้นร่วมกันและพร้อมที่จะแก้ไขให้ดีขึ้น ดังภาพต่อไปนี้



แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
ที่มา: (แนวทางพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา, 2553, หน้า 12)

ประเทศนิวซีแลนด์ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาที่ทั่วโลกยอมรับใช้แนวคิด “ห่วงโซ่คุณภาพ” (Chain of Quality) ในการขับเคลื่อนระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งโดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ส่วน ที่เชื่อมโยงกัน (ดังแสดงในแผนภาพที่ 2) คือ

1. การมีอุดมการณ์และเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน
2. การนำองค์กรและการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ
3. การสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพและมีความเป็นผู้นำการสอนอย่างมืออาชีพ
4. การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูงภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเอื้อการเรียนรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
5. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน



แผนภาพที่ 2 ห่วงโซ่คุณภาพของการจัดการศึกษา

ที่มา: (แนวทางพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา, 2553, หน้า 13)

สถานศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการด้วยวงจรคุณภาพนำโดยผู้บริหารที่เป็นผู้นำทางวิชาการสูงย่อมมีการพัฒนาคณะครูอาจารย์ให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถทางวิชาการ มีภาวะผู้นำเช่นเดียวกัน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนย่อมมีประสิทธิภาพ ชอบที่จะกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายแสวงหาวิธีการหรือนวัตกรรมใหม่ที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จัดการเรียนรู้ที่สนุกกระตุ้นให้คิดและทดลองทำ ความสนุกในการเรียนรู้ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน การจัดการศึกษาได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน อันเนื่องมาจากการที่ทุกคนทุกฝ่ายมีอุดมการณ์และเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันจากความเชื่อมโยงของการปฏิบัติงาน ดังกล่าwmั่นใจได้ว่าผู้เรียนต้องมีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่สถานศึกษากำหนดอย่างแน่นอน

หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2553 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพทั้งภายในให้สถานศึกษาดำเนินการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังต่อไปนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
3. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
5. จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
7. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน
8. จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในที่นี่ ขอนำเสนอรายละเอียดในแต่ละข้อ ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 22) กล่าวว่าไว้ว่า มาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่ง นำไปใช้เป็นเป้าหมายหรือกรอบทิศทางในการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาตนเอง ทั้งนี้สถานศึกษาอาจเพิ่มเติมอัตลักษณ์ความโดดเด่นของสถานศึกษาในด้านต่างๆ ขึ้นมาได้ เพื่อความสมบูรณ์ของมาตรฐาน และเพื่อใช้ในการประเมินตนเองของสถานศึกษาในแต่ละปี การศึกษา ว่าสามารถบริหารการศึกษาในสถานศึกษาได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่ตั้งเป้าหมายหรือไม่ และนอกจากนี้การกำหนดและประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ยังเป็นข้อมูลสำคัญที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดยังสามารถนำไปเป็นเป้าหมายในการกำกับดูแล ตรวจสอบ และการประเมินคุณภาพในภาพรวม เพื่อนำข้อมูลมาใช้วางแผนยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้นในการที่จะบรรลุมาตรฐานการศึกษานั้น เป็นหน้าที่ของหน่วยงานทางการศึกษาระดับต่างๆในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องร่วมกันดำเนินการ คือ

ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานต้นสังกัดสูงสุดในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา มีหน้าที่ในการประสานความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากำหนดทิศทางในการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

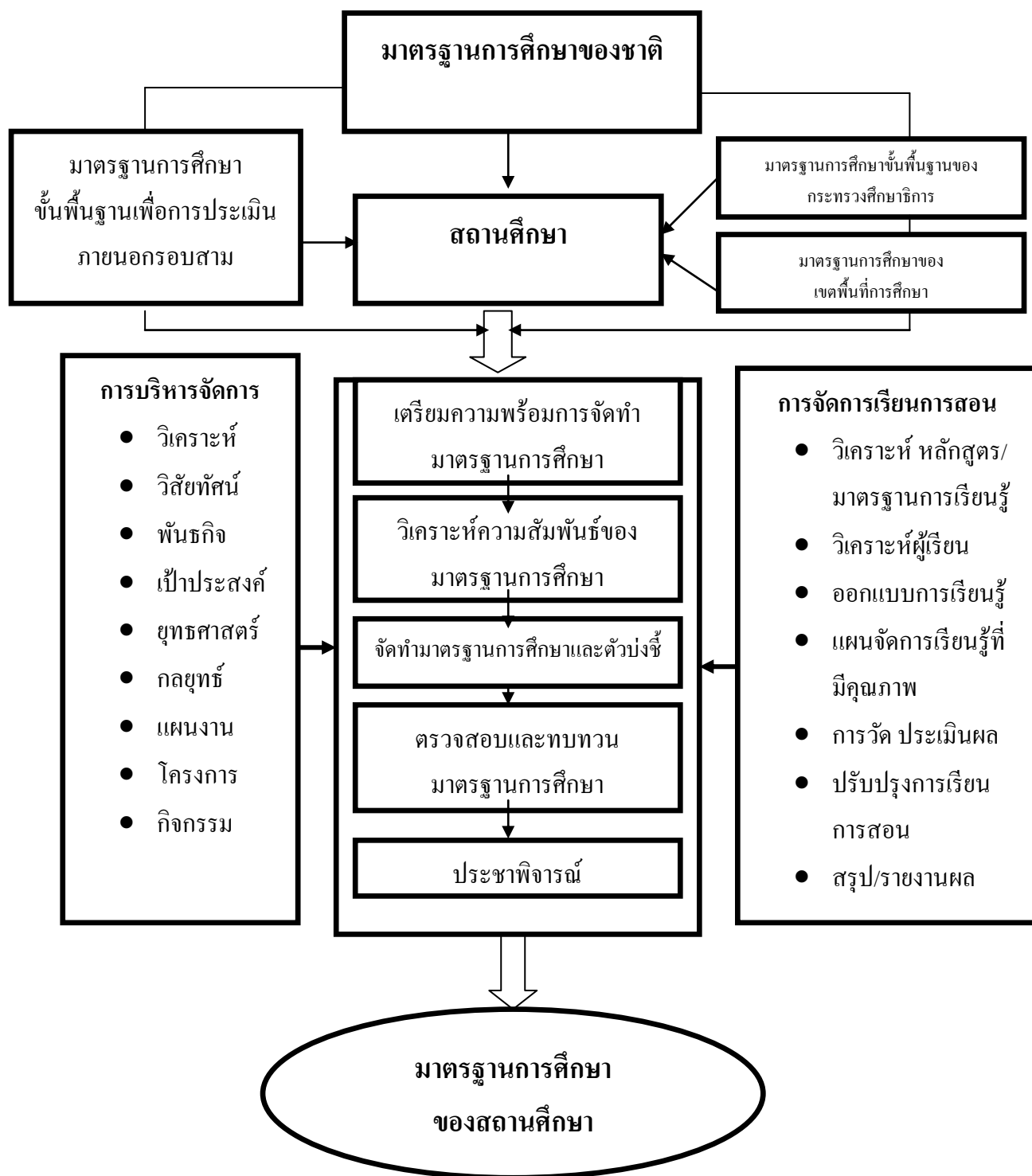
ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการนำมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาในภาพรวมระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อาจกำหนดตัวบ่งชี้ที่เน้นบริบทหรือเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพิ่มเติมอีกก็ได้ ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาให้มีระบบการประกันภายในที่เข้มแข็ง นำผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนา ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 3 ปี ผลักดันสถานศึกษาที่มีคุณภาพในระดับสูงให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ร่วมมือกับชุมชนและองค์กรทางวิชาการให้การช่วยเหลือสถานศึกษาที่มีคุณภาพอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจให้บรรลุตามมาตรฐานให้ได้ ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทราบเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาต่อไป

ระดับสถานศึกษา

สถานศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีความสำคัญสูงสุด เป็นหน่วยงานที่หลอมรวมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่โดดเด่นในด้านต่างๆ มาเชื่อมโยงกันเป็นมาตรฐานของสถานศึกษา

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2553 โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประเมินภายนอก มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสามารถนำมากำหนดเป็นแผนภาพการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและกระบวนการการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้



แผนภาพที่ 3 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
ที่มา: (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 27)

ขั้นตอนการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

กระบวนการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการระบุ ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา สามารถดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อมการจัดทำมาตรฐานการศึกษา

1. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา
2. สร้างจิตสำนึกการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการโดยจัดประชุม เชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการประเมินภายนอก แนวทางการกำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาและประโยชน์ของมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการศึกษา

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินภายนอก หลักสูตรสถานศึกษาและ อัตลักษณ์ของสถานศึกษาด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก สถานศึกษา การดำเนินการในขั้นนี้คณะกรรมการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการวิเคราะห์โดยพิจารณาคำสำคัญที่สอดคล้องกันในมาตรฐานการศึกษาและอัตลักษณ์ของ สถานศึกษา เพื่อใช้ในการกำหนดโครงสร้างของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ตาม มาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียน ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานด้านคุณภาพการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ อัตลักษณ์ของสถานศึกษาการ วิเคราะห์ตัวบ่งชี้มีความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพราะตัวบ่งชี้เป็น ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและ นำไปสู่การควบคุม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้

1. บทนำ เป็นการกำหนดอัตลักษณ์ของสถานศึกษาตามปรัชญา วัฒนธรรม วิสัยทัศน์พันธกิจที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสของสถานศึกษา
2. ด้านผู้เรียนและอัตลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาด้านผู้เรียนต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น
3. ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาและอัตลักษณ์การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการเรียนรู้ ศักยภาพของผู้เรียน
4. ด้านคุณภาพการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และอัตลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาด้านคุณภาพการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบและทบทวนมาตรฐานการศึกษา

เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษากับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด มาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษาขั้นพื้นฐานการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ขั้นตอนที่ 5 ประชาพิจารณ์

เป็นการนำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเผยแพร่และรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะครู องค์กรเอกชน ด้วยวิธีการประชุมระดมความคิด สัมภาษณ์ความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามหรือวิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษابرรุดตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา ในการจัดทำแผนดังกล่าวนี้ สถานศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติได้จริง แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงวิธีการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการที่จำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
2. กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

3. กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชา ผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุม การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

4. กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
5. กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาและผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และองค์กรชุมชน

7. กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

8. จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 17) ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การแต่งตั้งคณะทำงาน

คณะทำงานควรประกอบด้วยคณะบุคคลจากหลายฝ่ายทั้งในและนอกสถานศึกษา เช่น หัวหน้างาน ผู้แทนครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และชุมชน ตามความเหมาะสมของขนาดโรงเรียน เพื่อให้คณะทำงานดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัด

การศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษา นำผู้การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของสถานศึกษา และรายละเอียดของแผนพัฒนาการจัดการศึกษาได้

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษา โดยจัดเก็บ หรือรวบรวมจากแหล่งข้อมูล/ข้อมูลดังตัวอย่าง ได้แก่

ข้อมูลด้านกฎหมาย นโยบาย และอื่นๆ

1. พระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช. 2545

2. นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา

3. นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

4. นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือหน่วยงานต้น

สังกัด

5. แผนพัฒนาการจัดการศึกษาระดับชาติ ระดับหน่วยงาน

6. นโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัด/ระดับจังหวัด

7. นโยบายสถานศึกษา

8. มาตรฐานการศึกษาสถานศึกษา

9. ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวม

และวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลของสถานศึกษา

ศาสนา เอกลักษณ์ของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมของท้องถิ่น

ข้อมูลด้านผู้เรียน เช่น

1. กฎหมาย นโยบาย และสภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

2. รายงานการประเมินผลและข้อเสนอแนะจาก สมศ.

3. ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับห้องเรียน ผลการสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา (LAS) หรือ ท้องถิ่น และผลการสอบระดับชาติ (NT, O-NET)

4. คุณภาพผู้เรียนในรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา

5. สุขภาพผู้เรียน ได้แก่ บันทึกสุขภาพ น้ำหนัก ส่วนสูง สมรรถภาพทางกาย

6. อัตราการมาเรียน และอัตราผู้เรียนออกกลางคัน
7. ข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล เช่น ปพ.6, ข้อมูลจาก SDQ

ข้อมูลด้านการเรียนการสอน เช่น

1. กฎหมาย นโยบาย และสภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน
2. รายงานการประเมินผลและข้อเสนอแนะจาก สมศ. รอบแรกและรอบที่ 2

แผนการจัดการเรียนรู้ของครู

ข้อมูลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

1. ผลการประเมินครูด้านการจัดการเรียนการสอนโดยฝ่ายวิชาการ
2. รายงานผลการประเมินตนเองประจำปีของครู
3. บันทึกความดีของครู
4. รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา
5. บันทึกผลหลังการสอน
6. บันทึกการนิเทศ การสังเกตการสอน
7. แฟ้มสะสมงานของครู

ฯลฯ

ข้อมูลด้านการบริหาร และการจัดการศึกษา เช่น

1. รายงานการประเมินผลและข้อเสนอแนะจาก สมศ. รอบแรกและรอบที่ 2
2. บันทึกครุดีของผู้บริหาร
3. หลักสูตรสถานศึกษา
4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
5. แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
6. แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
7. ข้อมูลการดำเนินงานและสรุปผลงานโครงการ / กิจกรรม
8. ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา
9. รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา
10. บันทึกการประชุมครู ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อมูลด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เช่น

1. ความร่วมมือของชุมชนในการสนับสนุนด้านงบประมาณ และอื่นๆ
2. แหล่งการเรียนรู้ สถานประกอบการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ลักษณะสภาพแวดล้อมของชุมชน

4. การปกครอง

5. ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพ ภายนอกด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพ ภายนอกด้านโอกาสและอุปสรรค ของสถานศึกษานั้น มีแนวทางการวิเคราะห์หลายแนว ในที่นี้จะ นำเสนอรูปแบบการวิเคราะห์ตามแนวทาง SWOT ซึ่งมีข้อควรตระหนักดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษา (External environment)

โดยวิเคราะห์สภาพที่เป็นโอกาส (Opportunity) หรือสภาพที่สถานศึกษาสามารถนำมาพัฒนาจุด แข็งหรือปรับปรุงแก้ปัญหาจุดที่ควรพัฒนา และสภาพที่เป็นปัญหาอุปสรรค (Treat) หรือสภาพที่ สถานศึกษาต้องหาทางหลีกเลี่ยง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social & Cultural) เทคโนโลยี (Technology) สภาพเศรษฐกิจ (Economics) การเมืองและกฎหมาย (Political & Legal) ที่มีผลกระทบต่อสถานศึกษาโดยใช้หลักการระดมสมอง ผลการวิเคราะห์ได้สภาพที่เป็น โอกาส และปัญหาอุปสรรคของสภาพแวดล้อมภายนอก

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษา (Internal environment)

โดยวิเคราะห์สภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) เพื่อคงสภาพหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นหรือสภาพที่เป็นจุด ที่ควรพัฒนา (Weakness) หรือสภาพที่ต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือยุบเลิก โดยพิจารณาจาก องค์ประกอบด้าน โครงสร้างและนโยบายการบริหาร (Structure & Policy) การบริการและผลผลิต (Service & Products) คน (Man) การเงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Materials) และการบริหารจัดการ (Management)

3. ประมวลผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นโอกาส ปัญหาอุปสรรค จุดแข็งและ จุดอ่อน และสังเคราะห์หาสภาพปัจจุบันและปัญหาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดยืน หรือจุดเริ่มต้น ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปข้อมูลการวิเคราะห์ให้เห็นได้ชัดเจนว่า สถานศึกษามีจุดเด่นเรื่องใดที่ควรพัฒนา ต่อไป มีจุดที่ควรพัฒนาด้านที่ต้องปรับปรุงแก้ไขภายใต้โอกาส อุปสรรคอย่างไรแล้วนำข้อมูล เหล่านี้ไปสู่การกำหนดจุดยืนของโรงเรียน ในลักษณะของวิสัยทัศน์

ขั้นที่ 4 การนำผลการวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอก ประมวลเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

การนำผลการวิเคราะห์สภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และสภาพภายนอก ด้านโอกาส อุปสรรคในการจัดการศึกษา ประมวลเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของ สถานศึกษา มีแนวทางการดำเนินการภายใต้ข้อคิดต่างๆ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ หมายถึง การกำหนดทิศทาง/สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตของ สถานศึกษา (ควรมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน อาจจะเป็น 3 หรือ 5 ปี) ที่มีความเป็นไปได้ โดย เมื่อสถานศึกษาได้พัฒนาสถานศึกษาจนประสบความสำเร็จตามวิสัยทัศน์แล้ว สถานศึกษาสามารถใช้โอกาสที่มี มาแก้ไขพัฒนาจุดที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้น คงหรือเพิ่มจุดเด่นของสถานศึกษาให้มีมาก ยิ่งขึ้น จนบรรลุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และเมื่อครบรอบระยะเวลาของวิสัยทัศน์ที่กำหนด สถานศึกษาสามารถปรับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ดี ยิ่งๆ ขึ้น

2. การกำหนดเป้าประสงค์ ดำเนินการ โดยนำเนื้อหาสาระของพันธกิจแต่ละข้อ มาพิจารณาว่า ถ้าดำเนินการตามพันธกิจที่กำหนดแล้ว จะทำให้เกิดผลผลิตอย่างไร ซึ่งเป้าประสงค์ ทั้งหมดที่กำหนดนั้นต้องตอบวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน

ขั้นที่ 5 กำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ/กิจกรรม

เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของสถานศึกษาได้ชัดเจนแล้วให้นำข้อมูล วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เหล่านั้นไปเป็นฐานคิดในการกำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ/กิจกรรมของแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3-5 ปี ต่อไป โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ ดำเนินการเป็นขั้นตอนต่างๆ คือ

1.1 แต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำกลยุทธ์ โดยแต่งตั้งจาก คณะทำงานชุดเดิมที่ กำหนดวิสัยทัศน์เป็นคณะทำงานหลัก และควรแต่งตั้งมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ได้แก่ ผู้เรียน ครูผู้สอนหรือ ผู้แทนครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เข้ามามีส่วนร่วมให้ครอบคลุมจากทุกส่วนของสถานศึกษา

1.2 คณะทำงานตามข้อ 1 ร่วมกันพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ โดยนำ เป้าประสงค์ทั้งหมดเป็นตัวตั้ง ในการจัดหมวดหมู่ของเป้าประสงค์ออกเป็นหมวดๆ ในครั้งนี้อาจยึด แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นสำคัญ ด้วยการกำหนดหมวดหมู่เป็น 4 หมวด คือ หมวดเป้าประสงค์ด้านผู้เรียน หมวดเป้าประสงค์ด้านการจัดการเรียนการสอน หมวด เป้าประสงค์ด้านการบริหารจัดการ และหมวดเป้าประสงค์ด้านชุมชน เป็นต้น

1.3 นำแต่ละหมวดหมู่ของเป้าประสงค์ มาพิจารณาว่าจะใช้ข้อความหรือคำใดที่ คาดว่าจะครอบคลุมสื่อความได้ดี สำหรับตั้งเป็นชื่อ กลยุทธ์ ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องให้เหมือนกลยุทธ์ ของหน่วยงานต้นสังกัดก็ได้ ตัวอย่างคำที่ใช้เป็นกลยุทธ์

2. การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ

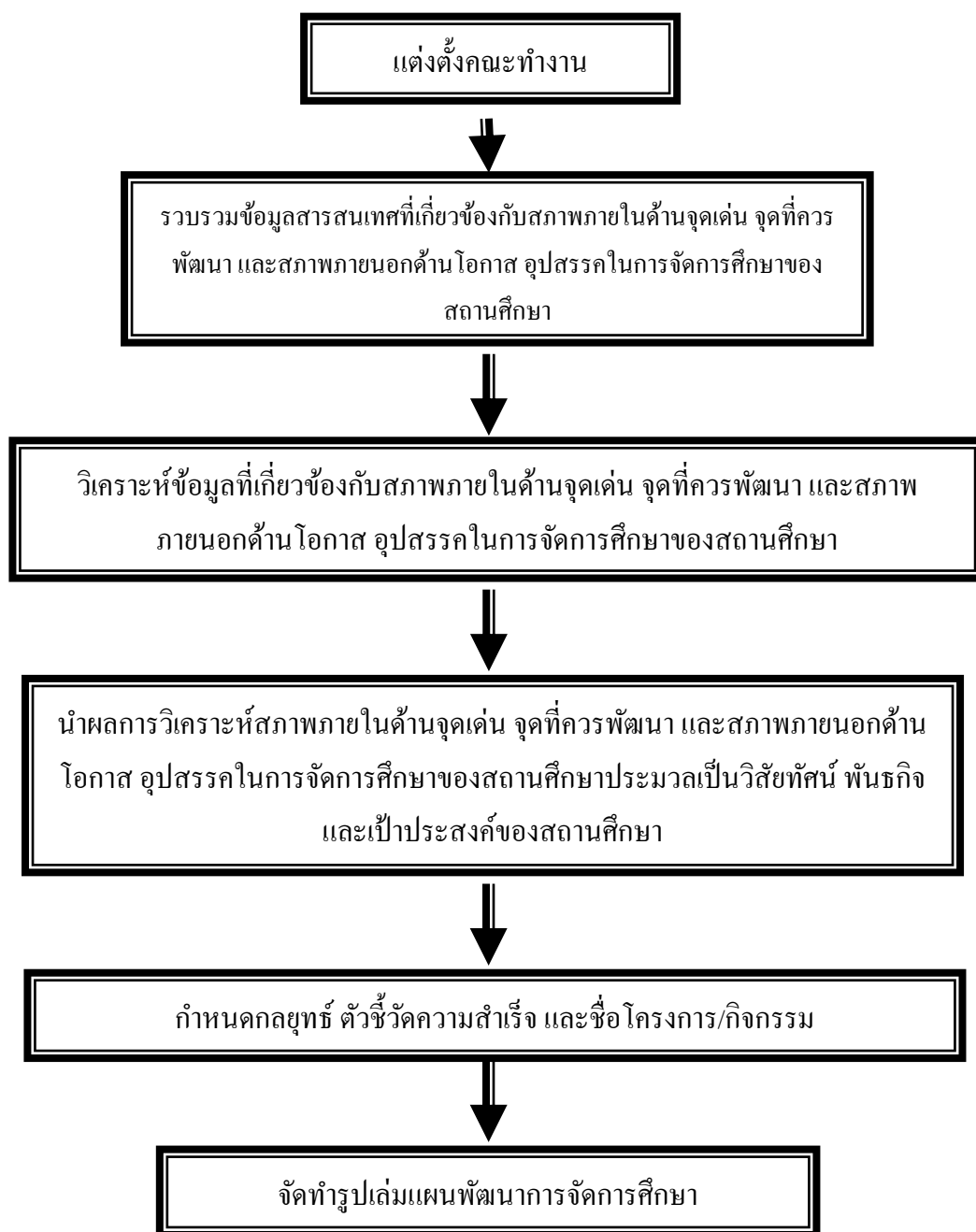
ในการนี้กระทำได้โดยนำเป้าประสงค์แต่ละเป้าประสงค์มาพิจารณาว่า เป้าประสงค์นั้นๆ ชีววัดความสำเร็จได้จากตัวบุคคล หรืองาน หรือหน่วยงาน เช่น นักเรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากร งานสารสนเทศ งานวัดผลประเมินผล ชุมชน ฯลฯ

3. การกำหนดชื่อโครงการ/กิจกรรม

การกำหนดชื่อโครงการ/กิจกรรม จะต้องสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ แล้วพิจารณาหาชื่อโครงการ/กิจกรรมที่เห็นว่าจะรองรับครอบคลุมการนำกลยุทธ์นั้นๆ ไปสู่การปฏิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อได้ข้อมูลต่างๆ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ชื่อโครงการ/กิจกรรม แล้ว จะเป็นการนำข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่ระบบการจัดทำเอกสารรูปแบบ แผนพัฒนาการจัดการศึกษา (ระยะ 3-5 ปี)

สรุปได้ว่ากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ มุ่งคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะทำงาน รวบรวมข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพภายในและสภาพภายนอกของสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ภายในและสภาพภายนอก การนำผลการวิเคราะห์สภาพภายในและสภาพภายนอกของสถานศึกษา ประมวลเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา กำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ/กิจกรรม ดังภาพ



แผนภาพที่ 4 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ที่มา: (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 27)

3. การจักระบบบริหารและสารสนเทศ

สำนักทดสอบการศึกษา (2554, หน้า 27) กล่าวไว้ว่า การจักระบบบริหารและสารสนเทศของสถานศึกษา นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการและครอบคลุมภารกิจด้านการบริหารจัดการ ได้อย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาต้องมีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพของผู้เรียนรวมถึงระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเป็นระบบ ถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นปัจจุบันและสามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศได้ตลอดเวลา โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินการจักระบบบริหารและสารสนเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพ สำหรับวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาแนวคิดและดำเนินการทั้งสองส่วนควบคู่กันไปขณะเดียวกัน เพื่อให้มีความสอดคล้องและเกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกองค์ประกอบของระบบบริหารภายในสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นองค์การที่เป็นระบบ ประกอบด้วยระบบย่อยภายในอีกหลายระบบด้วยกัน ซึ่งแต่ละระบบก็มีวัตถุประสงค์เฉพาะมีโครงสร้างและกลไกในการทำงานเฉพาะของตน ซึ่งจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ทั้งนี้ระบบย่อยภายในสถานศึกษามีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นทรัพยากรหรือสิ่งที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่ระบบและก่อให้เกิดการทำงาน ได้แก่ นักเรียน ครู อาจารย์ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ อาคารสถานที่ เทคโนโลยี หลักสูตรสถานศึกษา เป็นต้น
2. กระบวนการ (Process) เป็นการทำหน้าที่แปรสภาพทรัพยากรหรือประมวลผลให้เป็นผลผลิต ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการบริหาร กระบวนการจักระบบสารสนเทศ เป็นต้น
3. ผลผลิต (Output) เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของระบบ ได้แก่ นักเรียนที่จบการศึกษามีความรู้ครบถ้วนตามหลักสูตร ความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู เป็นต้น
4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นส่วนที่ใช้ควบคุมการทำงาน of ระบบให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ รวมถึงชี้ให้เห็นข้อดีและข้อบกพร่องของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพตามต้องการ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนของนักเรียน ผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นต้น

5. สภาพแวดล้อม (Environment) เป็นสภาพทั่วไปของบริบทที่อยู่ล้อมรอบระบบหรือ องค์การ ได้แก่ ที่ตั้ง ชุมชน ผู้ปกครอง บรรยากาศขององค์การ เป็นต้น

สรุปได้ว่าจากองค์ประกอบของระบบสถานศึกษาที่กล่าวข้างต้น หากพิจารณาเฉพาะการบริหารสถานศึกษาจะพบว่ากิจกรรมหรือกระบวนการบริหารสถานศึกษาคือส่วนที่เป็นกระบวนการของระบบนั่นเอง

ระบบสารสนเทศในสถานศึกษา

ในสถานศึกษามีข้อมูลมากมาย กระจุกกระจายอยู่ในส่วนต่างๆ ตามภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบของครู บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง หากไม่มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบระเบียบแล้ว จะเกิดความไม่สะดวกหรือเกิดความยุ่งยากในการนำไปใช้ หรือมีข้อมูลสารสนเทศที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ขอนำเสนอความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษา ดังนี้

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งอาจแสดงเป็นตัวเลข ตัวหนังสือ หรือสัญลักษณ์ ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นสิ่งที่เก็บรวบรวมมาโดยยังไม่ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์จัดกระทำ จึงทำให้ส่วนมากไม่มีความหมายสมบูรณ์พอที่จะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ ตัวอย่างของข้อมูล เช่น จำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียน น้ำหนัก ส่วนสูง เกรดเฉลี่ย คะแนนสอบ NT คะแนนสอบ O-NET ผลการประเมินตัวชี้วัดตามมาตรฐานหลักสูตรสถานศึกษา เป็นต้น

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่างๆ จนอยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ เช่น อัตราส่วนครูต่อนักเรียน การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มดำเนินการ การจัดเรียงลำดับคะแนนของนักเรียน ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการเรียนตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษาในระดับดีเยี่ยม ดี ผ่าน ไม่ผ่าน เป็นต้น

ระบบสารสนเทศ (Information System) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลให้อยู่ในรูปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุดและการจัดเก็บรักษาอย่างมีระบบ เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ สารสนเทศที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จะสามารถนำไปใช้สนับสนุนการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับผู้ปฏิบัติและระดับผู้บริหารสถานศึกษา

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สารสนเทศของสถานศึกษา จึงเกิดจากการนำข้อมูลต่างๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของครู บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง มาจัดกระทำ/ประมวลผลหรือวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การเจงนับ การวิเคราะห์ ฯลฯ ตลอดจนการใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ต่างๆ (คำนวณหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ฯลฯ) ผลที่ได้จากการจัดกระทำด้วยวิธีการต่างๆ จะเป็นสารสนเทศ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ในหลายรูปแบบ เช่น ตาราง แผนภาพ กราฟ หรือการบรรยายเป็นความเรียง เป็นต้น

ในส่วนของระบบสารสนเทศนั้น จากข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่มากมายในสถานศึกษา ต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนการจัดระบบสารสนเทศที่ดีจึงจะได้สารสนเทศที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยทั่วไปการจัดระบบสารสนเทศ จะมีขั้นตอนการดำเนินงานหลักๆ 5 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ และ 5) การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ นั้น จะต้องกำหนดรายการข้อมูลที่ต้องการ กำหนดวิธีการจัดเก็บ สร้างหรือจัดหาเครื่องมือในการจัดเก็บให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและแหล่งข้อมูล เช่น แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบบันทึก แบบสังเกต เป็นต้น นอกจากนั้นควรกำหนดเวลาในการจัดเก็บหรือผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บ โดยต้องคำนึงถึงข้อมูลที่ตรงกับความต้องการที่กำหนดไว้และมีความเชื่อถือได้ ในการกำหนดรายการข้อมูลที่ต้องการนั้น อาจดำเนินการโดยศึกษาจากมาตรฐานการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายในของกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฯลฯ จากนั้นจึงกำหนดวิธีการและเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลให้มีความสอดคล้องกัน เช่น กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยการสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ควรเป็นแบบสอบถาม หรือใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต เครื่องมือที่ใช้ก็ควรเป็นแบบสังเกต เป็นต้น

2. การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ก่อนที่จะนำไปประมวลผล ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อน โดยพิจารณาจากความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความเป็นปัจจุบันของข้อมูล

3. การประมวลผลข้อมูล

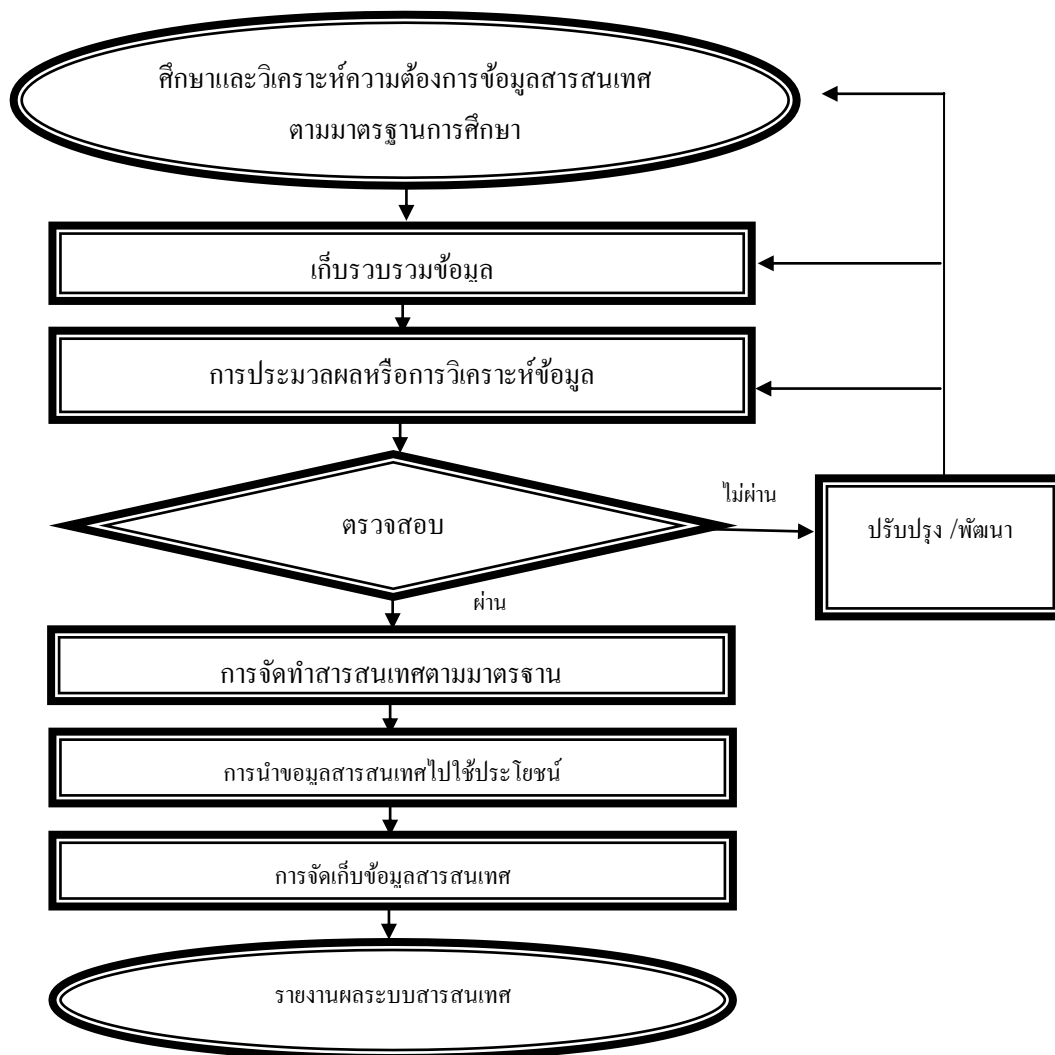
ขั้นนี้ เป็นการนำข้อมูลมาประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ ข้อมูลใดที่เป็นสารสนเทศอยู่แล้วก็นำมาจัดกลุ่ม แยกแยะ ตามลักษณะและประเภทของสารสนเทศ ซึ่งการประมวลผลนั้นอาจเป็นการจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การเจงนับ ตลอดจนไปถึงการใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ การดำเนินการ อาจใช้วิธีการง่ายๆ ที่เรียกว่าทำด้วยมือใช้เครื่องคำนวณเล็กๆ มาช่วย จนกระทั่งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่คือคอมพิวเตอร์ก็ได้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลควรใช้ค่าสถิติที่ง่ายและตรงที่สุด ค่าสถิติที่นิยมนำมาใช้ เช่น ค่าร้อยละ อัตราส่วน สัดส่วน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หรือแม้กระทั่งการแจกแจงความถี่ ที่เป็นการหาค่าสถิติที่ง่ายที่สุด

4. การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ

ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลหรือจัดทำเป็นสารสนเทศที่มีความหมายชัดเจน มีความกะทัดรัด ตรงกับความต้องการและสะดวกต่อการนำไปใช้ อาจนำเสนอในรูปแบบของตาราง แผนภาพ กราฟ หรือการบรรยายเป็นความเรียง ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการนำไปใช้ และลักษณะของสารสนเทศนั้นๆ

5. การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

เป็นการจัดเก็บทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลและส่วนที่เป็นสารสนเทศไว้ในสื่อต่างๆ อย่างมีระบบ สะดวกต่อการค้นหาเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ การจัดเก็บอาจจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสาร หรือแฟ้มอิเล็กทรอนิกส์ ตามศักยภาพของสถานศึกษา แต่ต้องคำนึงถึงระบบของการค้นหาให้สะดวกต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน การนำข้อมูลไปประมวลผลใหม่ รวมทั้งการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในงานต่างๆ



แผนภาพที่ 5 การจักระบบบริหารและสารสนเทศ

ที่มา: (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 27)

สรุปได้ว่าการจักระบบสารสนเทศที่ดีจึงจะได้สารสนเทศที่มีคุณภาพ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ และ 5) การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, หน้า 108-110, อ้างถึงใน กิ่งทอง ใจแสน, 2553, หน้า 39) ได้กล่าวว่า การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และดำเนินกิจกรรมตาม

แผนงานและโครงการให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพมีการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศ จากผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบตั้งแต่เริ่มโครงการ จนถึงสิ้นสุดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. สร้างการยอมรับแผน
2. มอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ
3. ทำความเข้าใจส่วนต่างๆ ของแผน ดังนี้

3.1 การสร้างการยอมรับแผน โดยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาแผนเพื่อให้ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็น

3.2 การมอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ระบุมอบหมายความรับผิดชอบให้บุคคล/หน่วยงานแล้ว ฉะนั้น ควรมีการมอบหมายงานอย่างเป็นทางการ ซึ่งสถานศึกษาสามารถดำเนินการในลักษณะของคำสั่งหรือบันทึกข้อความก็ได้ เพื่อการดำเนินงานที่เป็นระบบ

3.3 การทำความเข้าใจแผน ผู้ปฏิบัติควรทำความเข้าใจส่วนต่างๆ ของแผน เช่น วัตถุประสงค์ พันธกิจ เป้าหมาย เป้าหมายการพัฒนาการศึกษา ยุทธศาสตร์วิธีการ แผนปฏิบัติการ รายปี ทำความเข้าใจในรายละเอียดในแผนให้ครบทุกขั้นตอน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามแผน

4. การควบคุม กำกับ ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาคุณภาพ

- 4.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
- 4.2 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
- 4.3 การกำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
- 4.4 การทำผังขอบข่ายเพื่อการควบคุมกำกับ
- 4.5 การติดตาม ตรวจสอบ

สรุปได้ว่า การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมตาม แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ของผู้บริหารบุคลากรภายในสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศจากผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบตั้งแต่เริ่มแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม จนถึงสิ้นสุดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

5. จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 9) ได้กล่าวว่า การติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาตามกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช. 2553 เป็นกระบวนการกระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติ ตามแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา วัตถุประสงค์ของการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 1) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตามรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของ การดำเนินงาน และการปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง 2) เพื่อรวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด 3) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง 4) เพื่อเตรียมพร้อมรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และรองรับการประเมินภายนอกการติดตามตรวจสอบ คุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ เพื่อให้การบริหารจัดการคุณภาพมี ประสิทธิภาพจะใช้วงจรเดมมิง (PDCA) เป็นเครื่องมือติดตามตรวจสอบคุณภาพซึ่งประกอบด้วย

1. การวางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญ ที่สุด การวางระบบที่ดีจะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการมาตรฐานแต่ละขั้นตอนมี วิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและการบันทึกการทำงานทุกขั้นตอนเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากบันทึกนี้ จะนำไปสู่การตรวจสอบ ประเมินตนเอง และให้ผู้อื่นตรวจสอบได้เพราะข้อมูลที่ได้จะเป็นสารสนเทศที่จะ สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของระบบย่อยนั้น หลายๆ ระบบย่อยก็จะเห็นคุณภาพ รวมของโรงเรียนทั้งหมด

2. การดำเนินการตามแผนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าทั้งด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกที่ที่ได้รับมอบหมายตาม กระบวนการ วิธีการที่กำหนดและต้องดำเนินการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ ทั้งนี้ เพื่อให้การ ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สถานศึกษาควรใช้ แนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- 2.1 กำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพเป็นรายกิจกรรมของทุกฝ่าย ทุกงาน และทุกคนในโรงเรียน

- 2.2 สร้างความตระหนัก ความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพ การศึกษา แก่ครูทุกคนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา

2.3 วางระบบเครือข่ายการทำงาน และมอบหมายงานตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาแก่คณะผู้ปฏิบัติงานแต่ละคณะดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ ตลอดช่วงเวลาที่ปฏิบัติ โดยกำหนดเรื่องที่จะตรวจสอบเป็นเรื่องๆ ไว้ในปฏิทินปฏิบัติการ

2.4 คณะผู้ปฏิบัติงาน/โครงการ /กิจกรรม ซึ่งได้แก่ บุคลากรหรือผู้ที่ได้รับ มอบหมายการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี หรือกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนดขึ้น จะเป็น ผู้ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของตนเอง ตามปฏิทินปฏิบัติงาน รวมทั้งดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง การดำเนินงานของตนเองให้เป็นไปตามแผน

2.5 กลุ่มงาน/หมวดวิชา/โครงการ/ฝ่ายงาน ศึกษา รวบรวมร่องรอยการ ดำเนินงานและผลการตรวจสอบของผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายนั้นๆ มาปรับปรุงและ พัฒนาการปฏิบัติไปสู่เป้าหมาย

2.6 คณะทำงานที่สถานศึกษาแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ตรวจสอบ และรายงาน คุณภาพการศึกษา จะศึกษาและรวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานการดำเนินงานทั้งหมดในภาพรวม ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และจัดทำรายงานเสนอเพื่อดำเนินการพัฒนาคุณภาพต่อไป

3. การรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นการตรวจสอบ/ประเมิน ตนเอง ร่วมกันประเมิน หรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินเพื่อเป็นการทบทวนการปฏิบัติงานเป็นองค์ประกอบ ที่มีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

4. การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการแก้ไขพัฒนาระบบ เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนาระบบ ซึ่งอาจแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สาระสำคัญประกอบด้วย

4.1 ระบุประเด็นที่ทำได้สำเร็จเป็นที่น่าพอใจ และประเด็นที่ไม่เป็นไปตาม สภาพที่คาดหวัง

4.2 จัดทำและบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และการแก้ไข ปรับปรุงสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวังเพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

4.3 กำหนดระยะเวลาในการปรับปรุง

4.4 ตรวจสอบการดำเนินงานซ้ำ เพื่อนำผลไปใช้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นการตรวจสอบผลการ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนจัดทำขึ้น มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตาม แผนปฏิบัติการประจำปีเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ว่า โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนด

ไว้ สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

รูปแบบที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานรายงานการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นระยะตามที่สถานศึกษากำหนด ประเด็นที่รายงานคือ โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ติดตามตรวจสอบจากรายงานดังกล่าวและตรวจสอบการปฏิบัติงานจริงด้วยตนเอง พร้อมทั้งให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรม แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

รูปแบบที่ 3 คณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นระยะตามที่สถานศึกษากำหนด ประเด็นที่ติดตามตรวจสอบคือ โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด แล้วสรุปรายงานผลการติดตามตรวจสอบพร้อมให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาดำเนินการต่อไป

รูปแบบที่ 4 ผู้ปฏิบัติงานรายงานการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี (เช่นเดียวกับรูปแบบที่ 2) เสนอหัวหน้ากลุ่มงาน/ฝ่ายงานของตน หัวหน้ากลุ่มงาน/ฝ่ายงาน ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานจากรายงานดังกล่าวและตรวจสอบการปฏิบัติงานจริงด้วยพร้อมทั้งให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรม แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มงาน/ฝ่ายงาน เสนอต่อคณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้ง คณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี โรงเรียนจากรายงานของกลุ่มงาน/ฝ่ายงาน ศึกษาเอกสาร สอบถามสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง แล้วสรุปรายงานผลการติดตามตรวจสอบพร้อมให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาดำเนินการต่อไป

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นรายกิจกรรมของทุกฝ่าย ทุกงาน และทุกคนในโรงเรียน
2. สร้างความตระหนัก ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา แก่ครูทุกคนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา
3. วางระบบเครือข่ายการทำงาน และมอบหมายงานติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาแก่คณะผู้ปฏิบัติงานแต่ละคณะดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ ตลอดช่วงเวลาที่ปฏิบัติ โดยกำหนดเรื่องที่จะตรวจสอบเป็นเรื่องๆ ไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน
4. ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
5. สรุปผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของคณะผู้ปฏิบัติงาน
6. นำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนา งานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษามีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตามรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และการปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง 2) เพื่อรวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นที่น่าพอใจตามที่กำหนด 3) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นที่น่าพอใจตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง 4) เพื่อเตรียมพร้อมรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และรองรับการประเมินภายนอกการติดตามตรวจสอบคุณภาพ

6. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 6) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินคุณภาพภายใน (Internal Evaluation) เป็นระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้เป็นที่น่าพอใจตามที่กำหนดโดยสถานศึกษา และ/หรือหน่วยงานต้นสังกัด ต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการประเมินคุณภาพภายในเป็นตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (มาตรฐาน และตัวบ่งชี้) ของสถานศึกษา และ/หรือหน่วยงานต้นสังกัดด้วยการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ซึ่งการเตรียมการที่มีความสำคัญคือ

- 1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและการทำงาน

เป็นทีม และต้องพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ โดยเน้นเนื้อหาการกำหนดกรอบมาตรฐานการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมินตาม มาตรฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมิน และการเขียนรายงานผล การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐาน

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา ซึ่งควรประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ขั้นการดำเนินงาน เป็นกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพครบวงจร (PDCA) ของเดมมิ่ง ซึ่งวงจรของเดมมิ่งประกอบด้วยการวางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา (Check) และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ (Act) โดยมี ลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง

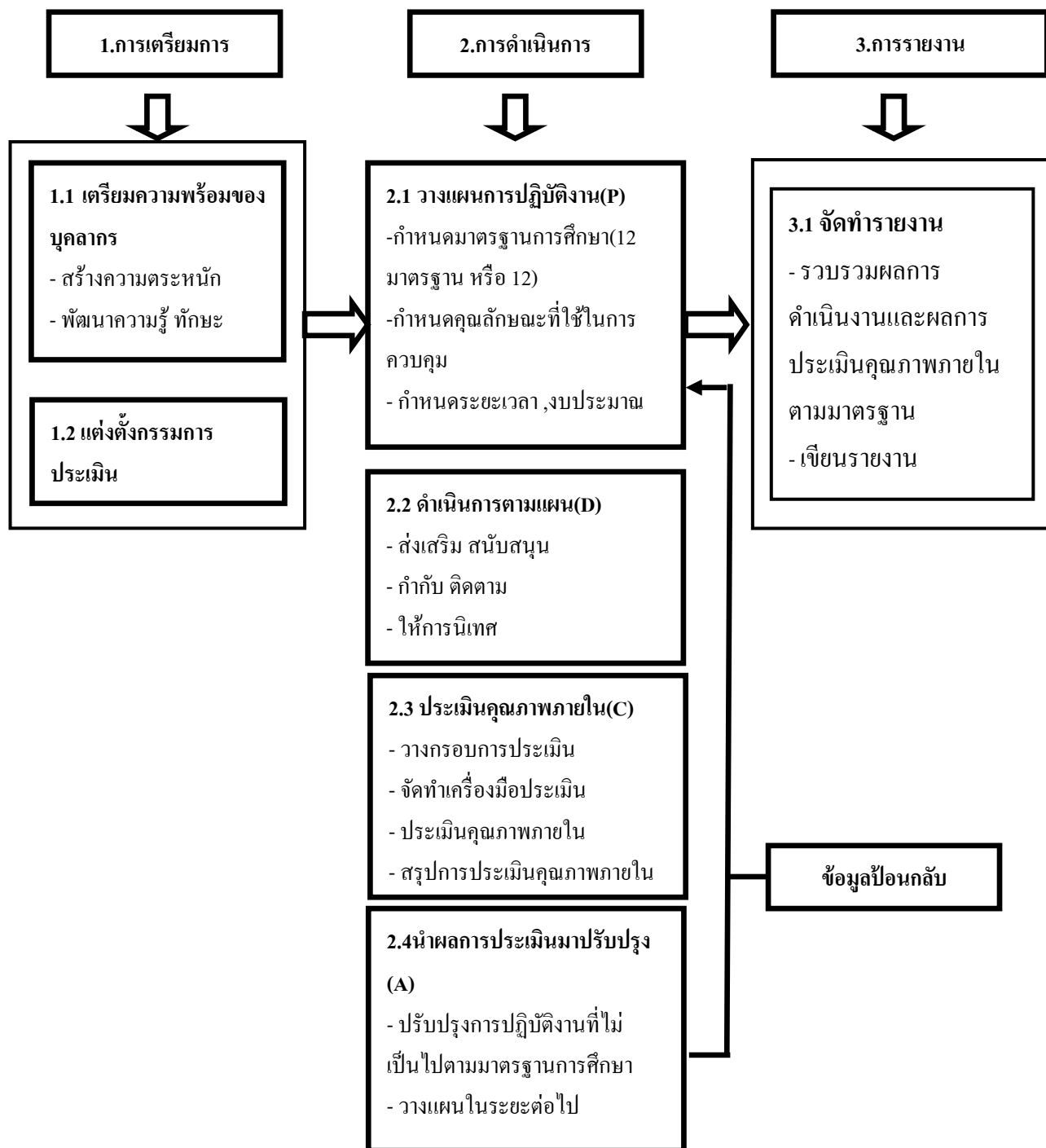
2.1 การวางแผนการปฏิบัติงาน (P) จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ / เป้าหมายให้ชัดเจน จาก 18 มาตรฐาน หรือ 12 (มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ระดับสถานศึกษา) กำหนดคุณลักษณะที่ใช้ในการควบคุม (ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ) จากมาตรฐาน 12 ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องการใช้

2.2 การดำเนินการตามแผน (D) ศึกษามาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ ผู้บริหาร ควรให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้อุบลนครทำงานอย่างมีความสุข โดยจัดตั้งอำนาจความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงาน และให้การนิเทศ

2.3 การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา (C) โดยวางกรอบ การประเมินมาตรฐานการศึกษา สร้างเครื่องมือการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา กำหนดเกณฑ์การ ประเมินตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการประเมินคุณภาพภายใน สรุปผลการประเมิน คุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา

2.4 การนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาปรับปรุง (A) สถานศึกษานำผล การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษามาวิเคราะห์ แล้วดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อนำไป วางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานในระยะต่อไป สำหรับงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาให้พัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

3. ขั้นการจัดทำรายงาน เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพภายในตาม มาตรฐานการศึกษาเสร็จแล้วจะจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา ให้หน่วยงานต้นสังกัด ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนตามความเหมาะสม



แผนภาพที่ 6 กระบวนการการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
ที่มา: (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 14)

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด จากมาตรฐาน 12 สำหรับใช้เป็นทิศทางการบริหารจัดการศึกษาในความรับผิดชอบให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยสถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากมาตรฐาน 12 ที่กำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีเครื่องมือการประเมินตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ นำผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่ยังต้องปรับปรุงมาเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงตามระยะเวลาที่เหมาะสมที่ผู้ปฏิบัติได้กำหนดไว้ว่าจะแก้ไขเสร็จ ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าข้อบกพร่องที่พบได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

3. การรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาสรุปผลการประเมินและรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อนำไปวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

7. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 7) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาเมื่อสิ้นปีการศึกษา มีการใช้ชื่อเรียกรายงานประจำปี แตกต่างกันไป เช่น รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี รายงานประจำปี รายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา รายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาสาระ องค์ประกอบของรายงานและจุดมุ่งหมายไม่แตกต่างกัน คือ เป็นการสะท้อนภาพความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา ภายใต้บริบท อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาดังนั้น เพื่อให้การเรียกชื่อรายงานเป็นแนวทางเดียวกันตามภารกิจหลักของสถานศึกษาในกฎกระทรวงฯ ข้อ 6 ที่ระบุให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยรายงานต่อสาธารณชน และ ข้อ 14 (7) ที่ระบุให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำ

รายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน จึงใช้ชื่อเรียกรายงานดังกล่าวว่า “รายงานประจำปีของสถานศึกษา”

การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำรายงานการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและนำเสนอรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา

สำนักงานทดสอบการศึกษา (2554, หน้า 10) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานประจำปี ดังนี้

1. เพื่อนำเสนอผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน

2. เพื่อเป็นฐานข้อมูลของสถานศึกษาในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไปและเป็นฐานข้อมูลสำหรับรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

ประโยชน์ที่ได้รับจากรายงานประจำปีของสถานศึกษา

1. สถานศึกษามีฐานข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งในด้านจุดเด่น จุดที่ต้องพัฒนา โอกาส และข้อจำกัด ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในปีถัดไป

2. สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรปฏิบัติงานเพื่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

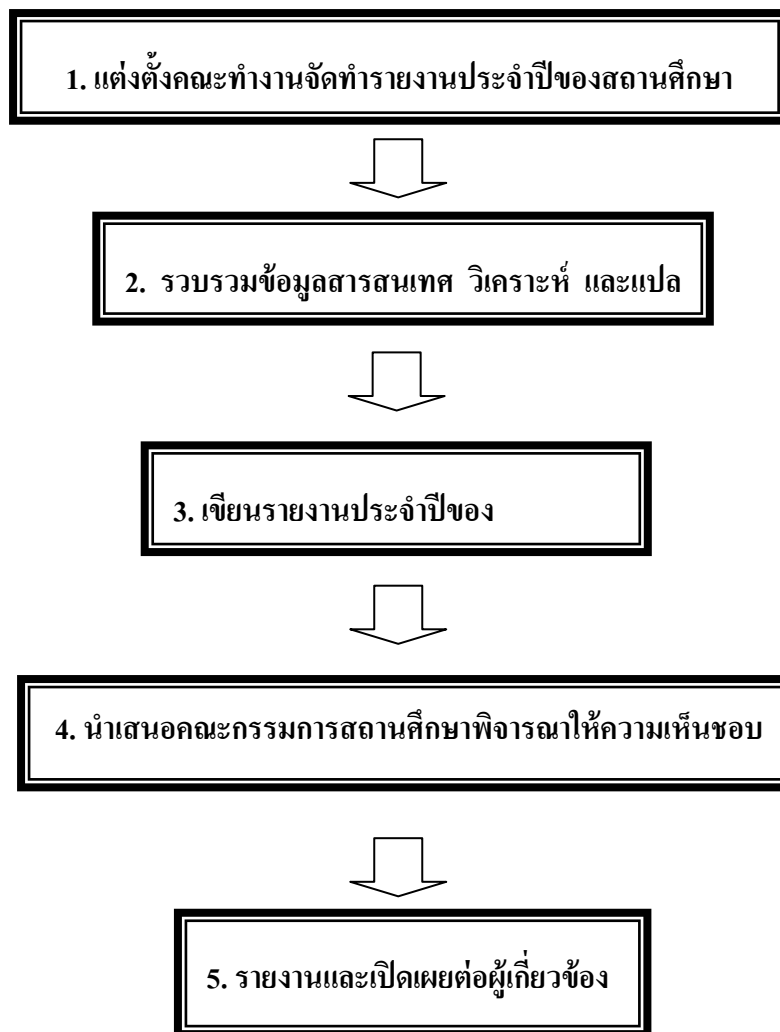
3. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในส่วนที่ดีและส่วนที่ควรพัฒนาโดยมีการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง และให้การช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างเหมาะสม

4. หน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งระดับประเทศและระดับเขตพื้นที่

5. สถานศึกษาใช้รายงานประจำปีของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายใน โดยหน่วยงานต้นสังกัด และการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

ขั้นตอนการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา

ขั้นตอนการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพ
ภายในมีรายละเอียด สรุปได้ดังแผนภูมิที่ 1



แผนภาพที่ 7 ขั้นตอนการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา

ที่มา: (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 11)

จากแผนภาพ แสดงขั้นตอนการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการจากบุคคลผู้รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน
- 1.2 รองผู้อำนวยการโรงเรียน
- 1.3 หัวหน้ากลุ่มตามโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน
- 1.4 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้/หัวหน้างาน
- 1.5 ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่สถานศึกษามีขนาดเล็กอาจกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสมการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปีโดยมีการกำหนดช่วงระยะเวลาจัดทำ รายละเอียดการรายงาน รวมถึงการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ทั้งนี้จะต้องรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่ของทุกปี

2. รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ และแปลผล

การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ และแปลผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้รายงานประจำปีมีความสมบูรณ์ มีคุณภาพตรงตามสภาพของสถานศึกษา ซึ่งภาระงานที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินงาน มีดังนี้

- 2.1 รวบรวมข้อมูล สารสนเทศจากการดำเนินงานประจำ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา และผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 2.2 ออกแบบการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมไว้ในแต่ละมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 2.3 วิเคราะห์และแปลผลเพื่อการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา

3. เขียนรายงานประจำปีของสถานศึกษา

สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบรายงานประจำปีของสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสม โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่ายนำเสนอทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสาระสำคัญอาจแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

- 3.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน
- 3.2 ตอนที่ 2 แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 3.3 ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 3.4 ตอนที่ 4 สรุปผลการพัฒนาและการนำไปใช้
- 3.5 ภาคผนวก

4. นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ

หลังจากเขียนรายงานประจำปีเสร็จสมบูรณ์ สถานศึกษาจะต้องนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา (สช.) พิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อรับรองผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

5. รายงานและเปิดเผยต่อผู้เกี่ยวข้อง

เมื่อสถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาแล้ว จะต้องรายงานและเปิดเผยผลการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธีตามความเหมาะสม เช่น รายงานประจำปีฉบับสมบูรณ์ เปิดเผยผ่าน Website ของสถานศึกษา จุลสาร อนุสาร แผ่นพับ รายงานเสียงตามสาย และชี้แจงในการประชุม

สรุปได้ว่าการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนและเพื่อเป็นฐานข้อมูลของสถานศึกษาในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไปและเป็นฐานข้อมูลสำหรับรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

8. การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 13) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยมีแนวคิดการดำเนินงานที่น่าสนใจและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย เช่น กระบวนการพัฒนาโดยการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (Data Wise Improvement Process) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization) ซึ่งการนำแนวคิดเหล่านี้ไปดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา มิใช่เป็นการเพิ่มภาระงานที่มากขึ้น แต่เป็นการเสริมหรือสนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบหรือวิธีการที่จะพัฒนา

โรงเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นฐานในการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 แนวคิด ดังนี้
แนวคิดที่ 1 กระบวนการพัฒนาโดยการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด แนวคิดที่ 2 การจัดการความรู้
แนวคิดที่ 3 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และแนวคิดที่ 4 การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาโดยการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (Data Wise Improvement Process) การใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดเป็นกระบวนการนำข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่สถานศึกษามีอยู่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน หรือด้านอื่นๆ โดยข้อมูลสารสนเทศเหล่านี้ได้มาจากผลการประเมินจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น ผลการประเมินผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการทดสอบระดับท้องถิ่น ผลการทดสอบระดับชาติ เป็นต้น

ขั้นตอนการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 คือ การจัดเตรียมข้อมูล เป็นระยะที่สถานศึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ สำหรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น ข้อมูลการบริหารจัดการ ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการเตรียมการครั้งนี้ได้มาจากการกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ หรือประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

ระยะที่ 2 การสืบเสาะเพื่อวางแผนการใช้ข้อมูล เป็นระยะที่สถานศึกษาต้องกำหนด ออกแบบ หาแนวทาง และแบบแผน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ หรือการจัดการเรียนการสอน

ระยะที่ 3 การลงมือปฏิบัติงาน เป็นระยะที่สถานศึกษาลงมือปฏิบัติงานตามแนวทางและแบบแผนที่กำหนดไว้ข้างต้น ซึ่งถือเป็นขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา หรือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามแนวทางหรือแบบแผนที่กำหนดไว้ ในขั้นตอนนี้ สถานศึกษาสามารถนำผลจากการปฏิบัติงานไปใช้สะท้อนกลับ (Reflect) เพื่อปรับปรุงจุดด้อยของการดำเนินงานในระยะแรกเพื่อให้เกิดเป็นวงจรของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องได้

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดสำหรับการจัดการเรียนรู้ของครู

1. ระยะการเตรียมการข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ครูต้องมีการวางแผนและจัดระบบการเรียนการสอนและระบบการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. เมื่อเข้าสู่ระยะสืบเสาะเพื่อวางแผนการใช้ข้อมูล ครูต้องมีวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้เรียน ทั้งในด้านจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของผู้เรียน รวมทั้งมีการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

3. และเมื่อเข้าสู่ระยะการลงมือปฏิบัติงาน ครูต้องมีการพัฒนารูปแบบ วิธีการ หรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนปฏิบัติงานของครู ที่สอดคล้องกับข้อมูลด้านคุณภาพของผู้เรียนที่ได้วิเคราะห์ไว้ แล้วจึงลงมือจัดการเรียนการสอน/ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ ดำเนินการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน และสามารถนำข้อมูลที่เกิดจากการประเมินความก้าวหน้าไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพตามวงจรการพัฒนาคุณภาพเพื่อใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดต่อไป

ขั้นตอนการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดเพื่อจัดการเรียนรู้ของครู

ระยะที่ 1 การเตรียมการข้อมูล

ขั้นที่ 1 การวางระบบการทำงานที่ใช้หลักการร่วมมือร่วมพลัง

การวางระบบการทำงานที่ใช้หลักการร่วมมือร่วมพลัง เป็นขั้นตอนที่บุคลากรของสถานศึกษาทุกฝ่ายได้ร่วมกันทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลด้านคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งอาจใช้วิธีการสนทนาพูดคุย อภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลด้านต่างๆ โดยในกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวนี้ยังสามารถช่วยเพิ่มสมรรถนะการทำงานของบุคลากรให้สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งจะทำให้บุคลากรเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับข้อมูลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมทั้งสามารถนำข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ไปสู่การวางแผนและลงมือพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนการสอนต่อไปอีกด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีบทบาทหลักที่จะต้องเป็นผู้นำ ในการพูดคุย อภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลและผลการประเมินของผู้เรียนร่วมกับบุคลากรทุกคนภายในโรงเรียน นอกจากนี้จะต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูล (Data culture) เพื่อให้มีการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน และสร้างวัฒนธรรมของการสืบเสาะแสวงหาความรู้ (Culture of inquiry) เพื่อให้บุคลากรเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา โดยบุคลากรทุกฝ่ายจะต้องมีความตระหนัก รับรู้ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติงานร่วมกัน

การดำเนินงานในขั้นนี้ สถานศึกษาต้องกำหนดผู้รับผิดชอบด้านข้อมูล โดยกำหนดให้มีกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆ เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ การจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดโครงสร้างของคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการนำข้อมูลไปใช้วางแผนและพัฒนาคุณภาพ การจัดทำตารางเวลาเพื่อให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานร่วมกัน

เกี่ยวกับการนำข้อมูลไปใช้ รวมถึงการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการทำงานแบบร่วมมือ
รวมพลัง เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการประเมินให้กับครู

การพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการประเมินให้กับครู เป็นขั้นตอนที่สำคัญ
ในระหว่างการเตรียมการข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ
และทักษะทางด้านการประเมิน เนื่องจากการประเมินเป็นกระบวนการที่จะทำให้ครูได้มาซึ่งข้อมูล
สารสนเทศของผู้เรียน หากครูมีความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านการประเมิน มีเทคนิคหรือ
วิธีการประเมินที่เหมาะสม ก็จะทำให้ผลการประเมินที่ได้มามีความตรง ถูกต้อง และสามารถ
สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ระยะที่ 2 การสืบเสาะเพื่อวางแผนการใช้ข้อมูล

ขั้นที่ 3 การจัดทำข้อมูลภาพรวมทั่วไปของผู้เรียน

การจัดทำข้อมูลภาพรวมทั่วไปของผู้เรียน เป็นขั้นตอนที่มีการนำข้อมูลซึ่งเป็น
ผลการประเมินจากแหล่งต่างๆ ทั้งผลการประเมินภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา
มาสรุปและจัดทำเป็นข้อมูลภาพรวมของผู้เรียน โดยอาจนำเสนอในรูปแบบของตาราง แผนภาพ
แผนภูมิ กราฟ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น และทำให้สามารถแปลความหมายของ
ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ซึ่งสถานศึกษาอาจกำหนดผู้รับผิดชอบหรือแต่งตั้งคณะทำงาน
ในการดำเนินการจัดทำข้อมูลภาพรวมทั่วไปของผู้เรียนขึ้นมาก็ได้

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

หลังจากมีการพูดคุย อภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลภาพรวม
ทั่วไปของผู้เรียนแล้ว ครูต้องมีวิธีการเพื่อระบุถึงลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนภายใต้ข้อมูลผล
การประเมินอย่างรอบด้าน รวมทั้งระบุสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น อาจมีการสำรวจ ตรวจสอบความ
สอดคล้องและความถูกต้องของข้อมูลผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ร่วมด้วย การดำเนินการดังกล่าวนี้
ยังสามารถช่วยทำให้ครูเข้าใจผลการปฏิบัติงานของผู้เรียนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และทำให้รู้ถึงจุดที่ควร
พัฒนาอันเกิดจากการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ด้วยเช่นกัน

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนของครู

การตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นขั้นตอนที่ครูสำรวจ
ตรวจสอบ และวิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนการสอนของตนเองว่ามีความเหมาะสมมากน้อย
เพียงใด เพื่อจะได้นำข้อมูลไปสู่การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความ
เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่ควรได้รับ
การปรับปรุงและพัฒนาต่อไป ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือครู

ให้มีทักษะด้านการสำรวจตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การนิเทศภายใน การจัดทำมีพีทีเลี้ยงคอยให้คำแนะนำ การจัดหาผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาให้ความรู้เพิ่มเติมกับครู เป็นต้น นอกจากนี้ ควรให้ครูได้มีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาสาระที่สอนกับสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน และมีการวิเคราะห์ถึงรูปแบบและเทคนิคการสอนต่างๆ เพื่อเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน เป็นต้น

ระยะที่ 3 การลงมือปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 6 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ / แผนปฏิบัติงานของครู

หลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนและมีการตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนของครูแล้ว ขั้นตอนต่อมา คือ การตัดสินใจกำหนดกลยุทธ์การเรียนการสอน (Instructional Strategy) หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้ สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูทุกคนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังกัน มีการวิเคราะห์ถึงกลยุทธ์ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูได้เลือกใช้ ว่ามีจุดเด่นอย่างไร และมีเหตุผลอะไรที่ได้เลือกใช้วิธีการดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนของตนเอง นอกจากนี้ สถานศึกษาควรได้นำกลยุทธ์และกระบวนการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้เลือกไว้แล้ว มานำเสนอในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งถือเป็นการสร้างความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ภายใน (Internal Accountability) ร่วมกันของครู

ขั้นที่ 7 การวางแผนเพื่อประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน

การวางแผนเพื่อประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นขั้นตอนที่ครูจะต้องออกแบบเพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร รวมถึงมีการวางแผนเกี่ยวกับช่วงเวลา วิธีการประเมิน และขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้กระบวนการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 8 การปฏิบัติและการประเมินผล

การปฏิบัติและการประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ครูทุกคนได้ลงมือจัดการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนดไว้ และมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ในขั้นตอนนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีการตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติงานของครู โดยใช้ข้อคำถาม จำนวน 4 ข้อ เป็นแนวทางในการตรวจสอบหรือประเมินการปฏิบัติการสอนของครู ดังนี้

1. ครูทุกคนได้ดำเนินการในเรื่องเดียวกันหรือไม่
2. ครูทุกคนปฏิบัติการสอนตามที่กำหนดไว้ว่าจะดำเนินการหรือไม่

3. ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่

4. สถานศึกษาของเราจะดำเนินการอะไรต่อไปข้างหน้า

กระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติในขั้นตอนนี้ถือเป็นการตรวจสอบว่ากลยุทธ์การสอนหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้หรือไม่อย่างไร แนวปฏิบัติของสถานศึกษาในการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด

เพื่อให้เห็นแนวปฏิบัติของสถานศึกษาในการนำแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 8 ขั้นตอนหลักดังกล่าวข้างต้น กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั่วทั้งโรงเรียน ที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมพลังจากบุคลากรทุกฝ่าย โดยจำเป็นต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาและเน้นจุดที่ควรพัฒนาอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกหลักสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม และเป็นผู้นำในการดำเนินงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นวงจรการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทภาระหน้าที่หลักของสถานศึกษาในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ยั่งยืน

2. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

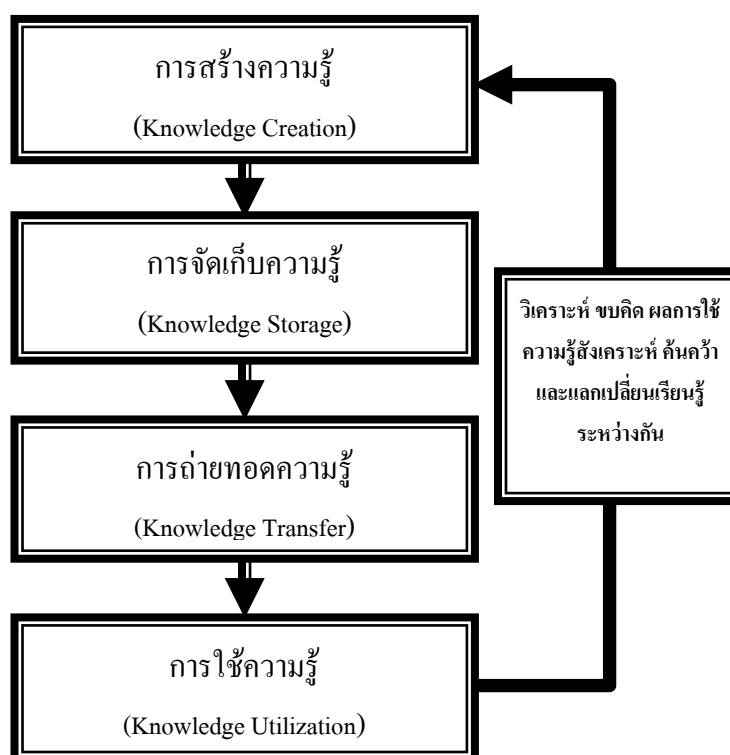
การจัดการความรู้เป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามวงจรคุณภาพ PDCA และทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในขั้นตอน A (Act): ซึ่งการดำเนินงานอย่างเหมาะสมจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนอย่างรอบด้าน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ แล้วนำไปสู่การกำหนดแผนงานและการปฏิบัติงาน ตามลำดับ โดยหลักการแล้วการจัดการความรู้เป็นการสร้างและใช้ความรู้ขององค์กร ได้แก่

1. ความรู้ที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) คือ ความรู้ที่เป็นประสบการณ์หรือภูมิปัญญา ที่ไม่ได้อยู่ในรูปของเอกสาร

2. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) คือ ความรู้/ข้อมูลที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และมีการเผยแพร่ในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น รายงานผลการประเมินจากหน่วยงานต่างๆ รายงานผลการประเมินตนเอง หรือผลจากงานวิจัย เป็นต้น

การสร้างและการใช้ความรู้ขององค์กรเป็นไปเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อเกิดปัญหา ขัดค้นพบ หรือประเด็นใหม่ๆ ที่น่าสนใจที่เกิดจากการใช้ความรู้หรือการดำเนินงานที่ไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ จะต้องมีการดำเนินการกลับไปสร้างความรู้ใหม่อีกครั้ง

เพื่อทำความเข้าใจประเด็นดังกล่าวที่เกิดขึ้น และนำความรู้ใหม่นั้นไปใช้เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายต่อไปให้ได้ เมื่อพิจารณาถึงการจัดการความรู้ในกรณีของสถานศึกษา ถือว่าเป็นการสร้างและใช้ความรู้ที่มีอยู่รอบด้าน เพื่อนำไปกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปี และการปฏิบัติงานตามวงจร PDCA อันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเมื่อใช้ความรู้แล้วพบว่าการดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมายหรือบรรลุเป้าหมายบางส่วนแต่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เกิดความรู้ที่สามารถอธิบายการบรรลุเป้าหมายและไม่บรรลุเป้าหมายนั้น การวิเคราะห์สังเคราะห์จนเกิดความรู้ใหม่อีกครั้งก็คือการวนกลับไปยังการสร้างความรู้ใหม่อีกรอบนั่นเอง และจะวนเป็นวงจรอย่างนี้เรื่อยๆ ไปไม่มีสิ้นสุด การจัดการความรู้เน้นการให้ความสำคัญกับคนในองค์กรเป็นหลัก เนื่องจากเป็นผู้ขับเคลื่อนขั้นตอนของกระบวนการและสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพในทุกขั้นตอน และที่สำคัญคนเหล่านี้จะต้องอยู่บนฐานของความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป้าหมายหลักของการจัดการความรู้ในองค์กรก็เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการความรู้จึงเป็นกระบวนการพัฒนาคน เพื่อให้คนใช้ความรู้ในการพัฒนางาน ให้มีชิ้นงานหรือมีผลงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การจัดการความรู้แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังภาพ



แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนการจัดการความรู้
ที่มา: (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 13)

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) เป็นขั้นตอนของการได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ วิธีการได้มาขององค์ความรู้ ได้แก่ การประชุม การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ตลอดจนการค้นคว้าจากตำรา เอกสาร งานวิจัย และรายงานผลการประเมินด้านต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) เป็นขั้นตอนการจัดเก็บ รักษาองค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างในขั้นตอนที่ 1 ให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม สามารถสืบค้น หยิบจับ หรือนำมาใช้ได้อย่างสะดวก เช่น การจัดเก็บในรูปแบบเล่มรายงาน การจัดทำแฟ้มเอกสาร การบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ หรือความรู้ที่อยู่ในตัวคน เป็นต้น

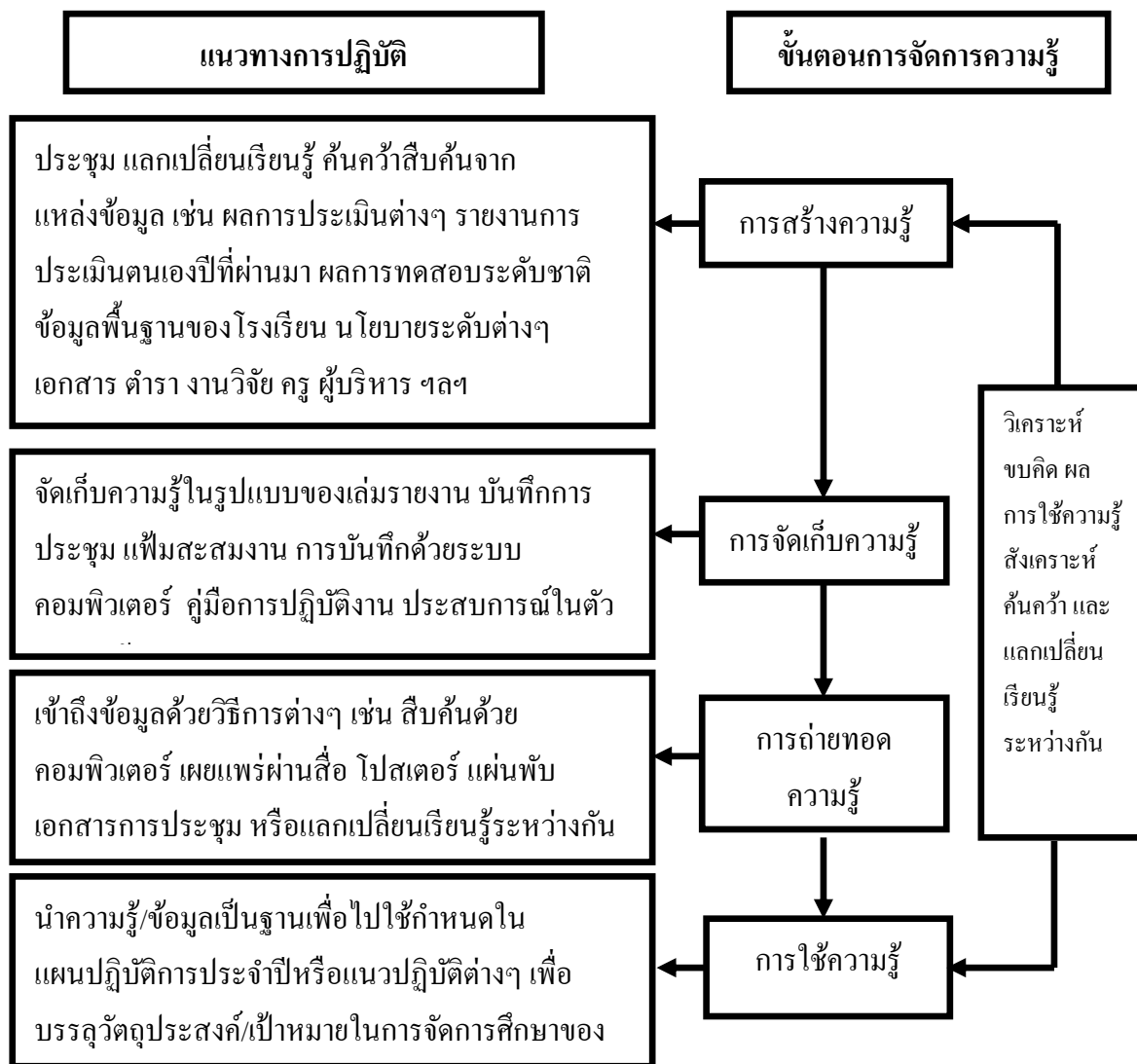
ขั้นตอนที่ 3 การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) เป็นขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูลหรือการเผยแพร่ข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถถ่ายโอนจากแหล่งหนึ่งไปยังแหล่งหนึ่งด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุม การนำเสนอผลงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ หรือกระบวนการทางการศึกษา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปใช้ประโยชน์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนการจัดการความรู้ทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้น จะมีการดำเนินการหรือปฏิบัติเป็นวัฏจักรต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อมีการดำเนินการหรือปฏิบัติตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการสร้างความรู้จนถึงขั้นที่ 4 คือ ขั้นการใช้ความรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายก็จะได้ผลที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขบคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือหาข้อมูลใหม่เพิ่มเติมเพื่อมาสนับสนุนหรืออธิบายผลที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นปัญหาและที่ประสบความสำเร็จ การอธิบายผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวก็คือความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นนั่นเอง และเมื่อมีการนำความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ไปผ่านขั้นตอนต่างๆ ของการจัดการความรู้อีกครั้งและเป็นวงจรต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องนั่นเอง

ประเด็นสำคัญของการจัดการความรู้ คือ คนในองค์กร ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด ที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้การจัดการความรู้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย คือ ต้องเป็นคนที่ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นๆ เนื่องจากกระบวนการที่สำคัญของการจัดการความรู้ให้ประสบความสำเร็จ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ด้วยวิธีการต่างๆ และนำผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันนี้ผ่านขั้นตอนต่างๆ ของการจัดการความรู้ จนกระทั่งนำความรู้ไปใช้งานและกลับมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันใหม่ต่อเนื่องกันไป

แนวปฏิบัติของสถานศึกษาในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพ
 สถานศึกษาสามารถประยุกต์ขั้นตอนการจัดการความรู้ไปใช้ได้ตามความเหมาะสม
 ตามบริบทของสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน สรุปได้ดังแผนภาพที่ 5



แผนภาพที่ 9 แนวปฏิบัติการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 ที่มา: (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 15)

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

เครือข่ายเป็นกลุ่มของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม หรืออาจมีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลด้วยความสมัครใจ

เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ประสานงานเชื่อมโยงกัน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันภายใต้รูปแบบหรือระเบียบโครงสร้างที่บุคคล องค์กร หรือสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระต่อกัน

เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร สาร ความรู้ จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียน ผู้สอน และสถานศึกษาสามารถนำเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เครือข่ายการเรียนรู้ที่สำคัญ มีดังนี้

1. บ้าน/ครอบครัว เป็นเครือข่ายการเรียนรู้แห่งแรกและมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เรื่องของตนเอง ครอบครัว คุณธรรม และจริยธรรม ฯลฯ จากการปฏิบัติจริงที่บ้าน

2. ชุมชน เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กร หน่วยงาน สถาบัน สถานประกอบการ ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งรวมของความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชน

3. เครือข่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สื่อวัสดุ อุปกรณ์ สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อโทรคมนาคม มัลติมีเดีย ฯลฯ ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

เครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลุ่มย่อยๆ ซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น เครือข่ายภายในโรงเรียน ประกอบด้วยเครือข่ายครูตามระดับชั้น ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเครือข่ายระหว่างโรงเรียน เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เครือข่ายกลุ่มสถานศึกษา เครือข่ายวิชาการ เครือข่ายกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นต้น โดยข้อมูลสารสนเทศและทรัพยากรที่ใช้ในเครือข่ายเช่นนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวคิด การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ วิธีการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ของสถานศึกษา รวมถึงคุณภาพของผู้เรียนและความสำเร็จ กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ เคล็ดลับในการใช้เทคโนโลยี และมุมมองที่มีต่อผู้บริหารและการบริหารจัดการ เป็นต้น

แนวปฏิบัติของสถานศึกษาในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาขึ้น สามารถสรุปขั้นตอนการสร้างเครือข่ายไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก คือ วิธีการแสวงหา ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อหาสมาชิก เช่น ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ การใช้วิธีการบอกต่อ การใช้วิธีการรับสมัครสมาชิกที่มีความสมัครใจ รวมทั้งการเชิญชวนบุคคลต่างๆ ตลอดจนชุมชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง

ขั้นตอนที่สอง คือ ยุทธศาสตร์การรณรงค์ ซึ่งจะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างความตระหนักของการสร้างเครือข่าย เช่น ส่งเสริมให้เกิดความตระหนักว่าเครือข่ายมีประโยชน์อย่างไร
2. ให้ความสำคัญกับสมาชิกเครือข่ายและส่งเสริมให้มีบทบาทและมีส่วนร่วม
3. สร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับเพื่อให้ยุทธศาสตร์การรณรงค์ได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น
4. สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของแก่สมาชิกเครือข่ายและกระตุ้นให้สมาชิกร่วมเป็นแกนนำในการดำเนินงาน
5. ใช้ยุทธศาสตร์ในการจูงใจและเสริมด้วยยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การรณรงค์ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่สาม คือ กิจกรรมการดำเนินงาน โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาปัญหา กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และแผนที่ชัดเจน
2. สร้างแกนนำ เผยแพร่วัตถุประสงค์ของการตั้งเครือข่าย
3. หาสมาชิก และจัดทำทำเนียบสมาชิก
4. ระดมความคิดร่วมกันทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การประชุม หรือรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพบหารือ
5. แบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก พัฒนาจุดด้อยและส่งเสริมจุดเด่นของเครือข่าย

6. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ขยายผลเชื่อมโยงเครือข่ายอื่นๆ
 7. มีการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำเนินงานเครือข่าย
 8. จัดตั้งคลินิกเครือข่ายเพื่อให้คำแนะนำกับสมาชิก
 9. มีการรายงานผลการปฏิบัติงานและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน
4. การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization)

การนำผลการประเมินไปใช้เป็นแนวคิดหนึ่งสำหรับการปฏิบัติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่แล้วสถานศึกษาจะใช้กระบวนการของวงจร PDCA ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย

การจัดการศึกษาของสถานศึกษา วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในที่นี้ ก็คือมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งจะช่วยให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ คือการนำผลการประเมินด้านต่างๆ ของสถานศึกษามาใช้ในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องเหมาะสม และทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้นั่นเอง

ผลการประเมินของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นสารสนเทศ ดังนั้น สถานศึกษาควรนำผลการประเมินทั้งผลการประเมินคุณภาพภายในและผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาพิจารณาร่วมกันเพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ แล้วนำผลการประเมินดังกล่าวมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การนำสารสนเทศจากการประเมินไปใช้ประโยชน์สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ประเมิน การนำไปใช้สนับสนุนยืนยันการตัดสินใจ และการนำไปใช้เชิงปฏิบัติการ ดังนั้น ผู้ใช้ผลการประเมินต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับระดับของงาน ซึ่งรูปแบบการนำผลการประเมินไปใช้มี 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การใช้ผลประเมินในเชิงความคิด เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อจุดประกายความคิดหรือสะท้อนความคิดของผู้เกี่ยวข้องต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่มุ่งประเมินมากขึ้น โดยไม่ได้นำผลการประเมินไปสู่การตัดสินใจโดยตรงเพื่อการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

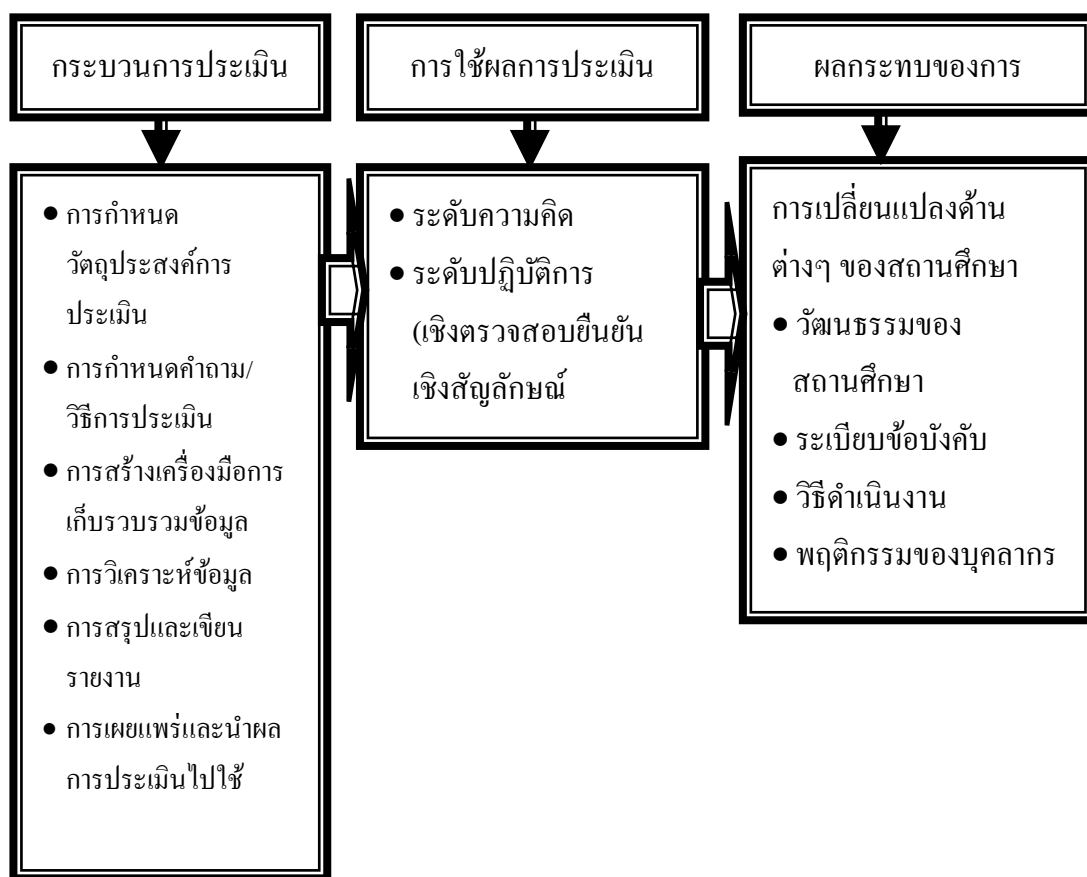
2. การใช้ผลประเมินในเชิงตรวจสอบยืนยัน เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เป็นเหตุผลสนับสนุน หรือยืนยันผลการตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทำให้แนวทาง/นโยบายที่เลือกใช้มีน้ำหนักและมีความถูกต้อง เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3. การใช้ผลประเมินในเชิงสัญลักษณ์ เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือติดตาม กำกับ หรือควบคุมการประเมินว่าได้มีการดำเนินงานตามแนวทาง ระเบียบขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้กระบวนการประเมินมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับ

4. การใช้ผลประเมินในเชิงปฏิบัติ เป็นการนำผลการประเมินไปใช้โดยตรงในทางปฏิบัติ ถือเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมา

จะเห็นได้ว่าการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เกิดได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับการใช้ผลการประเมินในเชิงความคิด เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน

และระดับการใช้ผลการประเมินในเชิงปฏิบัติการ เป็นส่วนผสมของ 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน การใช้ในเชิงสัญลักษณ์ และการใช้ในเชิงปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการดังกล่าว ผลกระทบของการประเมินสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษา ระเบียบ ข้อบังคับ วิธีดำเนินงาน และพฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา กล่าวได้ว่ากระบวนการประเมิน การใช้ผลการผลการประเมิน และผลกระทบของการประเมิน มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น



แผนภาพที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการประเมิน การใช้ผลการประเมิน และผลกระทบของการประเมิน

ที่มา: (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, หน้า 24)

จากแผนภาพที่ 10 การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่างๆ ขององค์กรหรือสถานศึกษา ซึ่งการนำผลการประเมินด้านต่างๆ ของสถานศึกษาไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการประเมินคุณภาพภายใน ผลการประเมินคุณภาพภายนอก และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องนำผลการประเมินต่างๆ มาดำเนินการให้อยู่ในลักษณะของสารสนเทศที่เหมาะสม สามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวก มีการเผยแพร่ผลการประเมินที่เป็นสารสนเทศแก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ และสุดท้ายต้องมีการประเมินผลเพื่อศึกษาผลกระทบจากการนำผลการประเมินไปใช้ ซึ่งผลการประเมินนี้จะป็นจุดเริ่มต้นหรือได้ข้อมูลใหม่ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในปีต่อไป วงจรของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลจะพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ขั้นตอนการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของโรงเรียนแสดงได้

สรุปได้ว่าในการนำผลการประเมินไปใช้นั้น สถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาผลการประเมินหรือข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยวิเคราะห์ปัญหาและสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งหาสาเหตุ และแนวทางการพัฒนา เพื่อกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้ผลการประเมินของสถานศึกษา
2. กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
3. จัดทำและดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพผู้เรียน
4. นิเทศ กำกับ ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องตามแผนที่จัดทำไว้
5. ประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในกรณีที่ผลการประเมินผ่านหรือเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ก็ให้ตั้งเป้าหมายใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น และกรณีที่ผลการประเมินไม่ผ่านหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ก็นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข โดยเริ่มต้นตามวงจรพัฒนาคุณภาพใหม่ต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เป็นแนวคิดที่ช่วยให้สถานศึกษามีการกำหนดแผนงาน โครงการ วัธิปฏิบัติต่างๆ ในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล/ความรู้ ซึ่งจะส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษามีทิศทาง เป้าหมาย สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง และมุ่งสู่มาตรฐานการศึกษาของ

สถานศึกษาที่บ่งบอกถึงการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษาสรุปได้ว่า แนวคิดต่างๆ ที่นำเสนอมาข้างต้น ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (Data Wise Improvement Process) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization) เป็นเพียงแนวคิดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งยังมีแนวคิดอื่นๆ อีกมากมายที่สถานศึกษาสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แนวคิดต่างๆ เหล่านี้ ไม่ได้เป็นการเพิ่มภาระงานแก่สถานศึกษาแต่อย่างใด แต่จะเป็นการเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือให้สถานศึกษาดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยที่กระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ จะใช้กระบวนการของ PDCA ดังนั้น แนวคิดเหล่านี้จะเข้าไปเสริมอยู่ในขั้นของการปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพิจารณาแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้อง เหมาะสม และถูกต้อง บนพื้นฐานของข้อมูลและความรู้ อันจะนำไปสู่การกำหนดแผนงานหรือวิธีปฏิบัติเพื่อการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไป ทั้งนี้ แนวคิดต่างๆ เหล่านี้ ต้องการให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทำทันการเปลี่ยนแปลง และใช้ข้อมูล/ความรู้เป็นฐานในการปฏิบัติงาน การดำเนินตามแนวคิดเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการพัฒนาการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล การเปลี่ยนแปลง ความเป็นจริง ทำทันสถานการณ์ปัจจุบันและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และแสดงถึงการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา

จากการศึกษาหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ตามประกาศคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554) ได้แก่ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน 8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แล้วให้สถานศึกษาดำเนินงาน โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรู้บทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามภารกิจของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษานั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและผลการประเมินต้องเป็นที่ยอมรับ และสามารถนำผลการประเมิน ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ต่อไป

บทบาทหน้าที่ และภารกิจสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกคนทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาตลอดทั้งสถานศึกษาต้องพร้อมรับการประเมินภายนอกด้วย ดังนั้น สถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในอนาคตรวมทั้งมีการพัฒนาสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา ยิ่งขึ้นบุคลากรขอหน่วยงานต้นสังกัดมีบทบาทหน้าที่และภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 7)

สถานศึกษา	หน่วยงานต้นสังกัด/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
<p>1 ดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีโดยปฏิบัติตามแนวทางที่กฎกระทรวงกำหนด</p> <p>2 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน ต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกและผลการประเมินอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไปประกอบการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา</p> <p>3 ประกาศมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สาธารณชนรับทราบ เพื่อร่วมกันพัฒนาสถานศึกษา</p> <p>4 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและดำเนินงานตามแผนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง</p> <p>5 บริหารจัดการทรัพยากรใช้อย่างคุ้มค่าและแสวงหาเพิ่มเติมอย่างพอเหมาะ</p>	<p>สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา</p> <p>1 สร้างความตระหนัก ความเชื่อและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา</p> <p>2 ร่วมดำเนินการวางระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เข้มแข็ง</p> <p>3 นิเทศ กำกับดูแลและส่งเสริมให้ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง</p> <p>4 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย กิจกรรม/รูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพโดยพัฒนาจากสถานศึกษาดั้งเดิม และขยายผลไปยังสถานศึกษาแห่งอื่นที่มีบริบทเดียวกันต่อไป</p> <p>5 ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และแจ้งผลให้สถานศึกษาทราบรายงานผลให้สาธารณชนรับทราบเพื่อร่วมมือกันพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป</p>

สถานศึกษา	หน่วยงานต้นสังกัด/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
6 กรณีผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน สถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและเสนอ สมศ.ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการประเมิน	หน่วยงานต้นสังกัด 1 จัดทำแนวทาง/คู่มือการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2 จัดสรรทรัพยากร ทั้งงบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นความจำเป็นพื้นฐานให้แก่สถานศึกษา 3 ติดตามตรวจสอบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกปี 4 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ศึกษาวิจัยสถานศึกษาที่จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและถอดประสบการณ์เผยแพร่แก่สถานศึกษาโดยทั่วไป 5 ประกาศผ่อนผันการปฏิบัติและวางแนวทางในการประกันคุณภาพภายในให้กับสถานศึกษา กรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาแจ้งว่าสถานศึกษาแห่งนั้น ไม่สามารถปฏิบัติงานบางประการ ตามแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงได้

เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจข้างต้นของหน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ในอนาคตรวมทั้งมีการพัฒนาสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษายิ่งขึ้น บุคลากรของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรมีบทบาทหน้าที่และภารกิจสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. บุคลากรระดับสถานศึกษา

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.1.1 เตรียมความพร้อม

1.1.1.1 ศึกษาแนวคิด ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดของ การประกันคุณภาพการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 โดยเฉพาะหมวด 1 หมวด 4 และหมวด 6 กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา (ฉบับปี พุทธศักราช 2546 และฉบับปี พุทธศักราช 2553) มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพ ภายนอกและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1.1.1.2 สร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่บุคลากรให้เห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมคุณภาพในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนเป็นผลให้คุณภาพ ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นโดยลำดับ

1.1.1.3 ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่พัฒนางานตามระบบประกันคุณภาพภายในอย่างมี คุณภาพเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

1.1.1.4 กำหนดนโยบาย โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในสังกัด และมอบหมายงานให้มีผู้รับผิดชอบชัดเจนตรงตามความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ความถนัดและ ความสนใจ

1.1.1.5 กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ระดับ สถานศึกษาโดยนำข้อมูลและสารสนเทศที่ได้จัดทำไว้รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพ ภายนอกในรอบที่ผ่านมาผลการประเมินคุณภาพภายใน ผลการทดสอบระดับชาติและผลการ ประเมินที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วจึงจัดทำแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับ เป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้

1.1.1.6 กรณีสถานศึกษานาขนาดใหญ่หรือขนาดกลางควรมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับสถานศึกษามอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน โดยให้ หลายฝ่ายมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนในท้องถิ่น รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอนทุกระดับการศึกษาโดยมีจำนวนตามที่ เห็นสมควรส่วนสถานศึกษานาเล็กที่มีบุคลากรน้อยมากอาจไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการประกัน คุณภาพภายในแต่ควรแต่งตั้งคณะทำงานในภาพรวมของสถานศึกษาที่กำหนดภาระหน้าที่ที่แต่ละคนต้อง รับผิดชอบงานที่ชัดเจนซึ่งหมายรวมถึงงานประกันคุณภาพภายในด้วย

1.1.1.7 จัดระบบข้อมูลและสารสนเทศการดำเนินงานที่สอดคล้องตาม เป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยจัดให้มี ข้อมูลย้อนหลังไม่น้อยกว่า 3 ปี เพื่อเห็นแนวโน้มความก้าวหน้าในการพัฒนาสถานศึกษา ได้แก่

สภาพการดำเนินงานด้านบริหาร ผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษารายปีของสถานศึกษา ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา รอบแรกและรอบที่ 2 รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบการประเมินที่ผ่านมาข้อมูลนักเรียนที่จำเป็นสำหรับการวางแผน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายบุคคล ห้องเรียน ระดับชั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยรายปีในภาพรวมของสถานศึกษาเพื่อเทียบกับผลการประเมินระดับชาติ ข้อมูลด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนรายชั้น/ รายปี จำนวนนักเรียนลาออกกลางคัน นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ นักเรียนที่มีภาวะผู้นำ เป็นต้น ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน เช่น จำนวนครูจำแนกตามวุฒิการศึกษา สัดส่วนครูต่อผู้เรียน สัดส่วนครูต่อนักเรียนใน 1 ห้องเรียน เป็นต้น ตลอดจนจัดเก็บข้อมูลแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ข้อมูลด้านงบประมาณ ทั้งนี้ เพื่อสร้างเป็นข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) และเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบต่อไป

1.1.2 คำเนิการ

จัดทำคู่มือ/แนวคำเนิการพัฒนาระบบประกันคุณภาพระดับสถานศึกษาโดยให้บุคลากรหลายฝ่ายในสถานศึกษามีส่วนร่วมคำเนิการ ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมี

1.1.2.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมทั่วทั้งองค์กร (School wide) แล

ะเป็นหลักฐานแสดงถึงความตระหนักและความพยายามของสถานศึกษาที่เด่นชัดขึ้นและนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กอาจจัดทำแนวทางดำเนินงานอย่างย่อก็ได้

1.1.2.2 ปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่กำหนดอย่างเป็นระบบ

1.1.3 ประเมินผล

1.1.3.1 นิเทศ ติดตามตรวจสอบให้บุคลากรในสถานศึกษาคำเนิการ

ตามระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเข้มแข็งปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่องเป็นระบบสัมพันธ์กันทุกฝ่ายใช้แผนงาน/ โครงการเป็นเข็มทิศในการปฏิบัติงานจริงใช้ข้อมูลและสารสนเทศ ผลการประเมินภายในและภายนอกเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและเพื่อการจัดทำรายงานประจำปี

1.1.3.2 ประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาทุกด้านทุกปี ทั้งด้าน

ผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน และด้านผู้เรียน ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาทุกระดับที่โรงเรียนจัดการศึกษา

1.1.3.3 นำผลการติดตามตรวจสอบมาวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา

แล้วประมวลผล เป็นข้อมูลและสารสนเทศในการจัดทำเป็นรายงานประจำปีต่อไป

1.1.4 พัฒนาและปรับปรุง

1.1.4.1 ประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ผลงานให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบร่วมชื่นชมผลงาน

1.1.4.2 นำผลไปวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ต่อเนื่องเป็นระบบต่อไป

1.2 ครู

1.2.1 เตรียมความพร้อม

1.2.1.1 ศึกษาแนวคิด ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับผู้บริหาร สถานศึกษาทำความเข้าใจถึงคุณประโยชน์ของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2.1.2 จัดทำระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนสอนหรือรับผิดชอบ (กรณีเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ) ข้อมูลด้านสุขภาพ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถิติการมาเรียน ข้อมูลส่วนตัวของครูเอง ได้แก่ ด้านการศึกษาอบรมหรือการดูงาน ข้อมูลแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ครูใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้ควรจัดทำให้อย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน (ครูมีแฟ้มประวัติและผลงานของตนเอง)

1.2.1.3 ร่วมกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมของสถานศึกษา และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.2.1.4 จัดทำแผนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ตนรับผิดชอบเป็นรายบุคคลจัดทำหน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนการสอนผลิตและใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำทนายการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้รู้สึกสนุกและต้องการแสวงหาคำตอบหรือความรู้ในส่วนอื่นๆ เพิ่มเติมต่อไปอีกใช้วิธีการวัดและประเมินผลหลายๆ วิธีที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อการพัฒนาและตัดสินผลการเรียนได้อย่างถูกต้องสะท้อนแนวทางในการปรับปรุงผู้เรียนได้อย่างถ่องแท้รวมทั้งจัดทำแผนงาน/โครงการที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ โดยเน้นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอันดับต้น

1.2.1.5 ให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนงาน/โครงการ ตามมาตรฐาน การศึกษาและตัวบ่งชี้ระดับสถานศึกษา นโยบาย เป้าหมาย การจัดการศึกษาระดับสถานศึกษา

1.2.2 ดำเนินการ

1.2.2.1 จัดการเรียนรู้และกิจกรรมตามหลักสูตรสถานศึกษาและหน่วย การเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนการสอนวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงรวมทั้งบันทึกผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาวิธีสอน/จัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2.2.2 ปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามที่ได้รับมอบหมาย

1.2.3 ประเมินผล

1.2.3.1 ประเมินและสรุปผลการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ

1.2.3.2 เขียนรายงานการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ รายงานภาคเรียนแล้วรวบรวมสรุปเป็นรายงานประจำปี

1.2.3.3 นำเสนอหรือรายงานผลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนหรือสาธารณชน เป็นต้น

1.2.4 พัฒนาและปรับปรุง

นำผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนการสอนและผลการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ มาศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาเป็นรายบุคคล รายชั้น รายภาค รายปี เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายใหม่ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาตามศักยภาพให้มากที่สุด

1.3 นักเรียน

1.3.1 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองเพื่อให้รู้จักการวางแผนพัฒนาระบบการคิด การแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในตัวเองตามสภาพความเป็นจริงได้เป็นอย่างดี

1.3.2 มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา/หน่วยหรือแผนการจัดการเรียนรู้และแผนงาน/โครงการ

1.3.3 ให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องตามความเป็นจริงโดยการแสดงความคิดเห็นให้สัมภาษณ์ หรือแสดงนิทรรศการ/ผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

1.4 คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

1.4.1 จัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ สภาพการดำเนินงานด้านบริหาร การจัดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพทางภูมิศาสตร์หรือบริบทของชุมชน การปกครอง อาชีพ สภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของท้องถิ่น

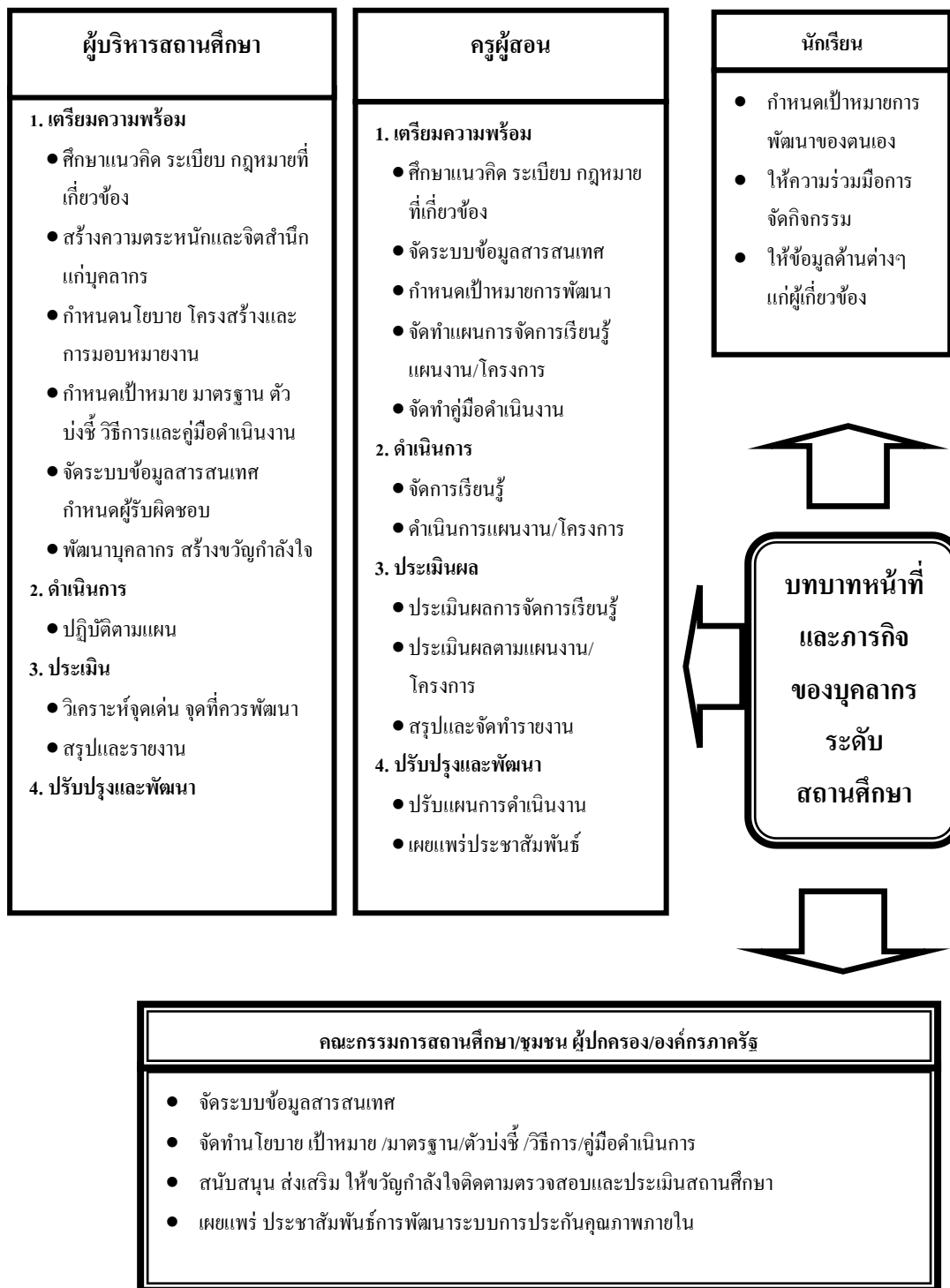
1.4.2 ร่วมกำหนดนโยบาย เป้าหมาย มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ระดับสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นตามสภาพจริง

1.4.3 ร่วมส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างมืออาชีพ
เสนอความคิดเห็นพัฒนาเชิงวิชาการสนับสนุนหรือระดมทุนทรัพยากรเพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อม
ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ติดตามการใช้งบประมาณให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ขวัญกำลังใจในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา

1.4.4 พัฒนาสภาพแวดล้อมสถานที่ของโรงเรียนและให้การส่งเสริม
สนับสนุนให้มีสื่อ/ อุปกรณ์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการจัดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง

1.4.5 ติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพสถานศึกษาโดยให้ข้อมูลตาม
ความเป็นจริง

1.4.6 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีระบบประกันคุณภาพภายในที่
เข้มแข็งสามารถนำสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างสอดคล้องต่อเนื่องเป็นระบบบ่งบอกถึงความเป็นตัวตน
ของสถานศึกษาได้ชัดเจนตามสภาพจริง



แผนภาพที่ 11 บทบาทหน้าที่และภารกิจสำคัญในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของบุคลากรระดับสถานศึกษา

ที่มา: (แนวทางพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา, 2553, หน้า 29)

2. บุคลากรระดับเขตพื้นที่การศึกษา

2.1 ผู้บริหารการศึกษา เช่น ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.1.1 เตรียมความพร้อม

2.1.1.1 ศึกษาแนวคิด ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับสถานศึกษา และศึกษาอย่างลุ่มลึกทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อการมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน สามารถเป็นที่พึ่งแก่สถานศึกษาได้อย่างสมภาคภูมิ

2.1.1.2 กำหนดนโยบาย โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในสังกัด และมอบหมายงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับปฐมวัยให้มีผู้รับผิดชอบชัดเจนตรงตามความรู้ความสามารถประสบการณ์ ความถนัดและความสนใจ

2.1.1.3 สร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่บุคลากรในการสร้างและพัฒนาให้เกิดเป็นวัฒนธรรมคุณภาพในการปฏิบัติงาน

2.1.2 ดำเนินการ

2.1.2.1 จัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นรายสถานศึกษา (School Profile) ได้แก่ สภาพการดำเนินงานด้านบริหาร ผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษารายปีของสถานศึกษาข้อเสนอแนะและผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา รอบแรกและรอบที่ 2 เพื่อสร้างเป็นข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) และเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบ

2.1.2.2 กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ระดับเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำคู่มือดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยให้ชุมชนองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ผู้บริหาร โรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ตลอดจนบุคลากรในสำนักงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2.1.2.3 พัฒนาบุคลากรในสังกัดให้มีหรือเพิ่มพูนความรู้ความสามารถมีขวัญกำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในอย่างมีคุณภาพมีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการในเวลาที่กำหนด

2.1.2.4 กำหนดวิธีการและดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปีเพื่อให้สถานศึกษามีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งสามารถนำสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างสอดคล้องต่อเนื่องเป็นระบบบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของสถานศึกษาได้ชัดเจนตามสภาพจริง โดยเฉพาะการเสนอแนะให้ใช้ข้อมูลสารสนเทศของตนเองและข้อเสนอแนะของการประเมินภายนอกรอบที่ผ่านมาเป็นเหตุผลในการจัดทำแผนงาน / โครงการ

การประเมินภายในและการจัดทำรายงานประจำปีที่มีการปฏิบัติเป็นคณะและรับรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
ทั่วถึง (School wide) ทุกชั้นตอน

2.1.3 กำกับ ติดตาม และประเมินผล

2.1.3.1 วิเคราะห์หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาแล้วประมวลผลเป็นระบบ
ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อจัดทำเป็นรายงานประจำปี

2.1.3.2 สรุปและเผยแพร่ผลการดำเนินงานต่อสาธารณชน
ประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

4.1 นำผลการดำเนินงานไปวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ต่อเนื่อง

3. ศึกษานิเทศก์หรือผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพ

3.1 วางแผน

3.1.1 ศึกษาแนวคิด ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนา
รูปแบบการบริหารการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามบริบทของสถานศึกษา

3.1.2 จัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในตาม
ส่วนที่ตนรับผิดชอบ ได้แก่ สภาพการดำเนินงานด้านบริหาร ผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
รายปีของสถานศึกษา ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา รอบแรกและรอบที่ 2
เพื่อสร้างเป็นข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) รายโรงเรียน และรายปี ซึ่งเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาคุณภาพ
อย่างเป็นระบบ

3.1.3 ร่วมกำหนดนโยบาย เป้าหมาย มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ระดับ
เขตพื้นที่การศึกษา จัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและ
เป้าหมายที่กำหนด

3.1.4 กำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาในรูปแบบของตนเองที่
สอดคล้องกับแนวทาง/คู่มือดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยให้
ชุมชน องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ผู้บริหาร โรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ตลอดจนบุคลากรใน
สำนักงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้
ความเห็นชอบก่อนดำเนินการต่อไป

3.2 ดำเนินการ

3.2.1 ชี้แจงทำความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติเกี่ยวกับระบบการประกัน
คุณภาพการศึกษา ได้แก่ นโยบาย เป้าหมาย มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ ตลอดจนวิธีการ
การติดตามตรวจสอบและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน

3.2.2 นำแผนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

3.3 นิเทศ ติดตาม และตรวจสอบ

3.3.1 นิเทศ ติดตามและตรวจสอบเพื่อให้สถานศึกษามีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งสามารถนำสู่การปฏิบัติจริง ได้อย่างสอดคล้องต่อเนื่องเป็นระบบ

3.3.2 สรุปผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นรายสถานศึกษา สรุปในภาพรวมระดับเขตพื้นที่การศึกษาเทียบเคียงกับระดับประเทศเพื่อการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งกำหนดมาตรการเร่งรัดคุณภาพสถานศึกษากรณีพัฒนาไปไม่ถึงมาตรฐานหรือไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

3.3.3 วิเคราะห์หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาแล้วประมวลผลจัดกลุ่มโรงเรียนตามผลการประเมินเพื่อการพัฒนาจัดทำเป็นข้อมูลและสารสนเทศรายงานประจำปี

3.4 ปรับปรุง และพัฒนา

3.4.1 นำผลการติดตามตรวจสอบมาปรับปรุงและพัฒนาแผนการดำเนินงานให้มีคุณภาพสูงขึ้น

3.4.2 ประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ผลการดำเนินงานหรือความสำเร็จ

4. บุคลากรสนับสนุน

บุคลากรสนับสนุน หมายถึง นักวิชาการศึกษา เจ้าหน้าที่กลุ่มงานอื่นๆ ในหน่วยงานต้นสังกัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ กลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มงานนโยบายและแผน กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน กลุ่มงานบริหารงานบุคคล กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาและหน่วยตรวจสอบภายใน คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการบริหารบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.)

คณะกรรมการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) รวมทั้ง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นควรให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ระเบียบ กฎหมาย แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
2. สนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง
3. ติดตาม ตรวจสอบและประเมินสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง
4. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานและร่วมวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้เป็นระบบต่อไป



แผนภาพที่ 12 บทบาทหน้าที่และภารกิจสำคัญในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ .

ภายในของสถานศึกษาของบุคลากรระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ที่มา: (แนวทางพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา, 2553, หน้า 32)

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่และภารกิจสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย หรือหน่วยงานต้นสังกัด ล้วนเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยบุคลากรภายในสถานศึกษาต้องเป็นแกนหลัก ทุกคนปฏิบัติหน้าที่

ตามบทบาทหน้าที่ที่ของตน เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนและได้มาตรฐานการศึกษา

ความสัมพันธ์ของการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นการปฏิบัติงานอย่างมีขั้นตอนทำอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ คุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน การทำงานโดยยึดระบบคุณภาพย่อมสร้างความมั่นใจให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้องว่า สถานศึกษาจัดการศึกษาที่ได้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาแสดงถึงความรับผิดชอบต่อน้ำที่ในการจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างไรก็ดีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันด้วย โดยต้องตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการประกันคุณภาพภายในมีจิตสำนึกที่เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาย่อมส่งผลถึงผู้เรียนอย่างแน่นอนอนผลการจัดการศึกษาโดยรวมระดับประเทศก็จะบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและสามารถแข่งขันกับนานาชาติอารยประเทศได้

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานอกจากจะเป็นการพัฒนาสถานศึกษาโดยตรงแล้วผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในยังใช้หลักฐานยืนยันคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อเตรียมพร้อมรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ฉะนั้น สถานศึกษาต้องมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อสะท้อนถึงผลการจัดการศึกษาแต่ละระดับ ผลการบริหารจัดการศึกษา ผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการดำเนินงาน 4 ด้านดังกล่าวเป็นมาตรฐานที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก (ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2553 หมวด 3 ข้อ 38) “มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา” จะเป็นตัวเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษากับการประเมินคุณภาพภายนอกด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีมาตรฐานการศึกษาที่มีความครอบคลุม ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกระดับความคาดหวังในอนาคตสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีข้อมูลและสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นผลการจัดการศึกษาที่แท้จริง

ในกรณีที่สถานศึกษาได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกแล้ว ปรากฏว่า ผลการจัดการศึกษาได้ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพภายนอกสถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนปรับปรุงคุณภาพตามข้อเสนอแนะที่ได้รับเสนอแผนต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการประเมิน โดยผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหลังจากนั้น ภายใน 2 ปีสถานศึกษาจะได้รับการประเมินใหม่อีกครั้ง หนึ่ง

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพ ภายนอก สรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่ เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อสะท้อนถึงผลการจัดการศึกษาแต่ละระดับ ผลการบริหารจัด การศึกษา ผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสถานศึกษาจำเป็นต้องมีมาตรฐาน การศึกษาที่มีความครอบคลุม ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกระดับความ คาดหวังในอนาคต ซึ่งเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สพศ.) ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก

มาตรฐานการศึกษาขั้นปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2555, หน้า 10-16) ได้ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการ ประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพ คนไทยและการศึกษาของไทยในอนาคต เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและ เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย

ตัวบ่งชี้

- 1.1 มีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 1.2 มีทักษะการเคลื่อนไหวตามวัย
- 1.3 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตน
- 1.4 หลีกเลี่ยงต่อสภาวะที่เสี่ยงต่อโรค อุบัติเหตุ ภัย และสิ่งเสพติด

มาตรฐานที่ 2 เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 2.1 ร่าเริงแจ่มใส มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
- 2.2 มีความมั่นใจและกล้าแสดงออก
- 2.3 ควบคุมอารมณ์ตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 2.4 ชื่นชมศิลปะ คนตรีการเคลื่อนไหว และรักธรรมชาติ

มาตรฐานที่ 3 เด็กมีพัฒนาการด้านสังคม

- 3.1 มีวินัย รับผิดชอบ เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์

3.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต ช่วยเหลือแบ่งปัน

3.3 เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.4 ประพฤติตนตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่ตนนับ

มาตรฐานที่ 4 เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา

4.1 สนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัว ชักถามอย่างตั้งใจ และรักการเรียนรู้

4.2 มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้

4.3 มีทักษะทางภาษาที่เหมาะสมกับวัย

4.4 มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

4.5 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 5 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด

ประสิทธิผล

5.1 ครูเข้าใจปรัชญา หลักการ และธรรมชาติของการจัดการศึกษาปฐมวัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์

5.2 ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.3 ครูบริหารจัดการชั้นเรียนที่สร้างวินัยเชิงบวก

5.4 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก

5.5 ครูใช้เครื่องมือการวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กอย่างหลากหลาย และสรุปรายงานผลพัฒนาการของเด็กแก่ผู้ปกครอง

5.6 ครูวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ และใช้ผลในการปรับการจัดประสบการณ์

5.7 ครูจัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

5.8 ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และผู้ปกครอง

5.9 ครูมีวุฒิและความรู้ความสามารถในด้านการศึกษาปฐมวัย

5.10 ครูจัดทำสารนิทัศน์และนำมาไตร่ตรองเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็ก

มาตรฐานที่ 6 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด

ประสิทธิผล

6.1 ผู้บริหารเข้าใจปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

6.2 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาเด็กปฐมวัย

- 6.3 ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลการประเมินผล หรือการวิจัยเป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการจัดการ
- 6.4 ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
- 6.5 ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ
- 6.6 ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการศึกษา ปฐมวัยเต็มศักยภาพและเต็มเวลา
- 6.7 เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจผลการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย
- มาตรฐานที่ 7 แนวการจัดการศึกษา
- 7.1 มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาและนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7.2 มีระบบและกลไกให้ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายตระหนักและเข้าใจการจัดการศึกษา ปฐมวัย
- 7.3 จัดกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจหลักการจัดการศึกษา ปฐมวัย
- 7.4 สร้างการมีส่วนร่วมและแสวงหาความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น
- 7.5 จัดตั้งอำนวยการความสะดวกเพื่อพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน
- มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง
- 8.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา
- 8.2 จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 8.3 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการ
- 8.4 ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานคุณภาพภายในตาม มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 8.5 นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 8.6 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน

มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 9 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

9.1 เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและบุคลากรในสถานศึกษา

9.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 10 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามปรัชญา วิสัยทัศน์และจุดเน้นของการศึกษาปฐมวัย

10.1 จัดโครงการ กิจกรรมพัฒนาเด็กให้บรรลุตามเป้าหมาย ปรัชญาวิสัยทัศน์ และจุดเน้นการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

10.2 ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม

มาตรฐานที่ 11 การพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายและแนวทางปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น

11.1 จัดโครงการ กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนตามนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

11.2 ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

จากการศึกษามาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และตัวบ่งชี้ สรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มี 4 มาตรฐาน 17 ตัวบ่งชี้ 2) มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา มี 4 มาตรฐาน 28 ตัวบ่งชี้ 3) มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มี 1 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้ 4) มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา มี 1 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้และ 5) มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม มี 1 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้ รวม 11 มาตรฐาน 51 ตัวบ่งชี้ ดังนั้นมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรกเพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของสมองอย่างเต็มที่รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป การศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐาน การอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็ก แต่ละบุคคลภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ

ตัวบ่งชี้

- 1.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- 1.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น

1.6 สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์

กีฬา/นันทนาการตามจินตนาการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้

2.1 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

2.2 เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ

2.3 ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

2.4 ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

3.1 มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุดแหล่งเรียนรู้และสื่อต่างๆ รอบตัว

3.2 มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน

3.4 ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล

ตัวบ่งชี้

4.1 สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง

4.2 นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง

4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ

4.4 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์

5.2 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์

5.3 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์

5.4 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

6.1 วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ

6.2 ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง

6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

6.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเอง

สนใจ

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ตัวบ่งชี้

7.1 ครูมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

7.2 ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

7.3 ครูออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา

7.4 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการนำบริบทและ
ภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

7.5 ครูมีการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน
ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

7.6 ครูให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านการ
เรียนและคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค

7.7 ครูมีการศึกษา วิจัยและพัฒนากิจการการเรียนรู้ในวิชาที่ตนรับผิดชอบ
และใช้ผลในการปรับการสอน

7.8 ครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดีของ
สถานศึกษา

7.9 ครูจัดการเรียนการสอนตามวิชาที่ได้รับมอบหมายเต็มเวลาเต็ม
ความสามารถ

มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและ
เกิดประสิทธิผล

ตัวบ่งชี้

8.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน

8.2 ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลผลการประเมิน
หรือผลการวิจัยเป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการจัดการ

8.3 ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่
กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ

8.4 ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พร้อมรับการกระจาย
อำนาจ

8.5 นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจผลการบริหารการจัดการศึกษา

8.6 ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัด
การศึกษาเต็มศักยภาพและเต็มเวลา

มาตรฐานที่ 9 คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชนปฏิบัติงานตาม
บทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ตัวบ่งชี้

9.1 คณะกรรมการสถานศึกษารู้และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระเบียบกำหนด

9.2 คณะกรรมการสถานศึกษากำกับติดตาม คูแผล และขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

9.3 ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา
มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

ตัวบ่งชี้

10.1 หลักสูตรสถานศึกษาเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น

10.2 จัดรายวิชาเพิ่มเติมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด
ความสามารถและความสนใจ

10.3 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองความต้องการ
ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน

10.4 สนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง
จนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

10.5 นิเทศภายใน กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และนำผลไปปรับปรุงการเรียน
การสอนอย่างสม่ำเสมอ

10.6 จัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึง
ผู้เรียนทุกคน

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้
ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ

ตัวบ่งชี้

11.1 ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนมั่นคง สะอาดและปลอดภัย
มีสิ่งอำนวยความสะดวก พอเพียง อยู่ในสภาพใช้การได้ดีสภาพแวดล้อมร่มรื่น และมีแหล่งเรียนรู้
สำหรับผู้เรียน

11.2 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของ
ผู้เรียน

11.3 จัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ผู้เรียน
เรียนรู้ด้วยตนเองและหรือเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่
กำหนดในกฎกระทรวง

ตัวบ่งชี้

- 12.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 12.2 จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 12.3 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการเพื่อ
พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
- 12.4 ติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา
ของสถานศึกษา
- 12.5 นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนา
คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 12.6 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน
ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็น
สังคมแห่งการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

- 13.1 มีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและใช้ประโยชน์
จากแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากร
ของสถานศึกษารวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 13.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาระหว่าง
สถานศึกษากับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- ด้านที่ 4 มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา
มาตรฐานที่ 14 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญา
และจุดเน้นที่กำหนดขึ้น

ตัวบ่งชี้

- 14.1 จัด โครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายวิสัยทัศน์
ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา
- 14.2 ผลการดำเนินงานส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์
ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

ด้านที่ 5 มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม
 มาตรฐานที่ 15 การจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูป
 การศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น
 ตัวบ่งชี้

15.1 จัดโครงการ กิจกรรมพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบาย จุดเน้นตามแนว
 ทางการปฏิรูปการศึกษา

15.2 ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

จากการศึกษามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและตัวบ่งชี้ สรุปได้ว่า มาตรฐานด้าน
 ผู้เรียนมี 6 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ เน้นการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม และ
 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด มาตรฐานด้านการจัดการศึกษามี 6 มาตรฐาน
 33 ตัวบ่งชี้ เน้นการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ปฏิบัติ
 หน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของทุกๆฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา
 การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับผู้เรียน มาตรฐานด้านการส่งเสริม
 สังคมแห่งการเรียนรู้มี 1 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้ เน้นการส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการ
 เรียนรู้ มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษามี 1 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้ เน้นการพัฒนาสถานศึกษา
 โดยการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย วิสัยทัศน์และจุดเน้นของ
 สถานศึกษาและมาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริมมี 1 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้ เน้นการจัดโครงการหรือ
 กิจกรรมเพื่อสนองนโยบาย จุดเน้น ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและส่งเสริมให้สถานศึกษา
 ยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้นและประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราและการศึกษาที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน
 ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

วัฒนะ เหาะสูงเนิน (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการ
 ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน
 สถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ
 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ใน
 ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการและด้านการรายงาน

การประเมินตนเองมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการดำเนินงานมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน

มนต์ทยา ทองพูล (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายด้าน เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเตรียมการก่อนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ ด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ยุทธชัย น้อยทรง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหารอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหารอยู่ในระดับปานกลาง

กิ่งทอง ใจแสน (2553, บทคัดย่อ) ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่ามีแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 3.1) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง นำคิด นำปฏิบัติ มีความมุ่งมั่นทุ่มเทและจริงจังต่อการทำงาน มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เน้นการเสริมสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในการทำงาน หรือการทำงานเป็นทีม 3.2) การสร้างความตระหนักให้กับครู บุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงาน/โครงการต่างๆ ให้เห็นความสำคัญและการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3.3) การส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมไปศึกษาดูงาน เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีความชัดเจนให้ความสำคัญกับ

การจัดระบบการเรียนการสอนของครูเป็นอันดับแรกเพราะการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผล โดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผู้เรียนมากยิ่งขึ้น 3.4) การชี้แจง การสร้างความเข้าใจ ให้กับกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ประชาชนชุมชน องค์กรท้องถิ่น ถึงบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3.5) การพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในรูปแบบการจัดการเชิงคุณภาพที่ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องจากการจัดระบบ/วางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบประเมิน และการปรับปรุงพัฒนา และการเสริมสร้างประสิทธิผลในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เน้นรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษาในสังกัดในลักษณะความร่วมมือ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน และเน้นการตัดสินใจของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

นธิ นิมลวิ (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมพัฒนามาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง 2) ผลการปรับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า โรงเรียนที่นำคู่มือการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้มีสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนดีขึ้นกว่าสภาพเดิม มีการวางแผนและดำเนินงานที่เป็นระบบ ติดตาม ตรวจสอบและพัฒนางานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนตามคู่มือที่ได้รับ

นุชจรรย์ พรหมลา (2554, บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนตามความคิดเห็นของครู ในอำเภอท่าตะโกชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 2 พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูในอำเภอท่าตะโกชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายด้านเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข ด้านการตรวจสอบประเมินผล ด้านการวางแผน และด้านการตรวจสอบประเมินผล 2) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูในอำเภอท่าตะโกชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สรุปได้ว่า การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษามีการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อทราบปัญหาและร่วมกันแก้ไขเพื่อหาแนวทางพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน สถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้สถานศึกษาต้องมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม และมีการเปิดเผยผลการประเมินให้สาธารณชนได้ทราบและนำผลการประเมิน ไปวิเคราะห์หาจุดอ่อนจุดแข็งเพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป ดังนั้นการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาทั้งด้านความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเต็มศักยภาพ

ซอลลิส (Sallis, 2002, p. 16, อ้างถึงใน ธนวรรณ บัวขุนเณร, 2550, หน้า 49-50) กล่าวถึง ความสำคัญที่องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพว่าการศึกษาที่จะเป็นที่ยอมรับจำเป็นต้องมีเรื่องคุณภาพเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และคุณภาพนั้นจะเป็นแรงจูงใจให้กับนักเรียนนักศึกษาที่จะต้องมีการแข่งขันในเรื่องคุณภาพและข้อมูล เช่นการสร้าง ความมั่นคงครูเป็น ผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมมีค่านิยมที่ดี มีการวัดผลประเมินผลที่ดี ผู้ปกครองต้องส่งเสริมการเรียนของเด็กเป็นพิเศษรวมทั้งองค์กรส่วนท้องถิ่นและเอกชน จะต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ในการแก้ไขข้อมูลให้ทันสมัยยิ่งขึ้น มีองค์กรที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายที่ชัดเจน คอยดูแลให้ความสนใจนักเรียน นักศึกษาอย่างใกล้ชิด มีหลักสูตรที่เหมาะสม หรือรวบรวมองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดเข้าด้วยกัน

แพททริเซีย (Patricia, 1994, p. 4-8, อ้างถึงใน จันทร เพชรบูรณ์, 2555, หน้า 82) ได้ศึกษาการประเมินการก้าวไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมการปฏิบัติในประเทศเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์และออสเตรเลีย พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้นกลไกทางสังคมจะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศเยอรมันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาจากจังหวัดหนึ่งไปยังอีกจังหวัดหนึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาและควบคุมการประเมินถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของครูที่ต้องรับผิดชอบต่ออาชีพของตนซึ่งต้องดำเนินการไปอย่างมีเหตุผลและมีกระบวนการที่ชัดเจน ในประเทศฝรั่งเศสให้

ความสำคัญและเชื่อถือกับการใช้ข้อสอบภายนอกโรงเรียนมีการควบคุมจากส่วนกลางในประเทศ นิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการประเมินจากบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษานำเอา ระบบการสอบมาตรฐานกลาง ซึ่งอ้างอิงไปสู่การยอมรับที่เป็นมาตรฐานและในประเทศออสเตรเลีย มีการนำเอาระบบการประเมินผลโดยใช้ข้อสอบมาตรฐานมีการเตรียมการอย่างมีแบบแผนสู่การ ควบคุมคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาขั้นสูงต่อไป

เซอร์ ยาดี (Suryadi, 1992, p. 237, อ้างถึงใน นธิ ฉิมฉวี, 2554, หน้า 63-64) ได้วิจัย เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาของประเทศอินโดนีเซีย โดยวัดคุณภาพ ของครูใน 4 ปัจจัย คือ ความสามารถในด้านวิชาชีพ ความพยายามทางวิชาชีพ เวลาที่ใช้ในกิจกรรม วิชาชีพ และความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญกับงานที่ได้รับมอบหมาย ผลการวิจัยพบว่าครูเป็น ปัจจัยที่กระตุ้นและใช้ประโยชน์จากปัจจัยอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ครูเป็นปัจจัยเดียวที่ใช้ตัดสิน การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาและครูที่มีคุณภาพจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาได้มากที่สุด

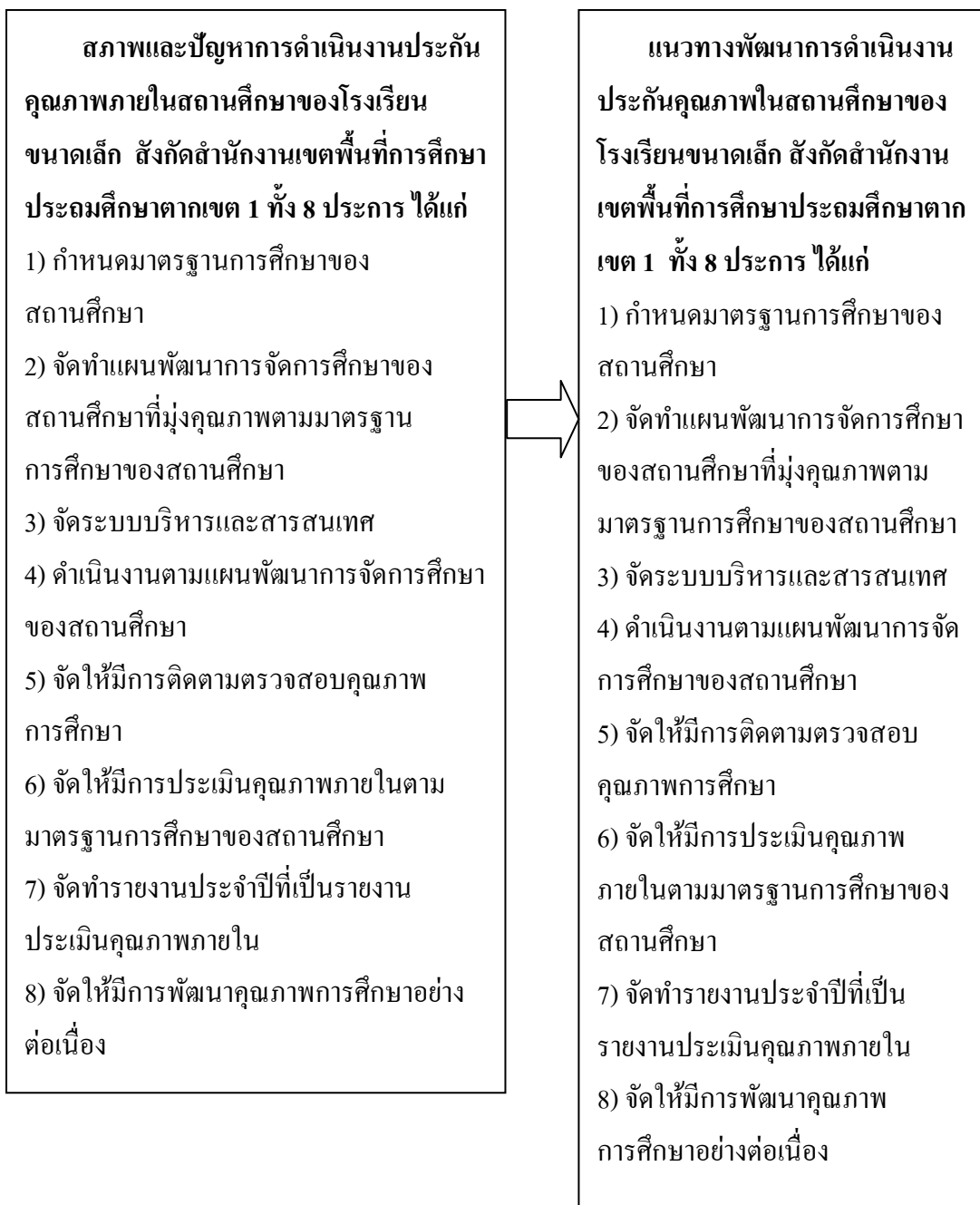
โฟลท์ (Floit, 2000, pp. 61-11a, อ้างถึงใน นธิ ฉิมฉวี, 2554, หน้า 63-64) ได้วิจัย เรื่อง ผลกระทบของรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกต่อ โรงเรียนในมลรัฐอิลลินอยส์ การวิจัย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการมีส่วนร่วมในการทบทวนการดำเนินงานภายนอกจะมีส่วน ช่วยให้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนแบบบูรณาการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ผู้วิจัยวิเคราะห์ จากรายงานการประเมินภายนอกได้ระบุให้เห็นถึงประเด็นบรรยากาศการเรียนรู้ และถึงแม้ว่า รายงานนี้ได้กล่าวถึงความจำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐาน ของรัฐ แต่มีหลักฐานอ้างอิงน้อยมากในการปรับปรุงหลักสูตร การประเมิน และกลยุทธ์การสอน ส่วนการสนับสนุนการสอนจากชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนไม่ได้บูรณาการกับกิจกรรม การเรียนรู้และกิจกรรมที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่ารายงานการประเมินภายนอกและรายงาน ข้อคิดเห็นจากโรงเรียนแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่อง และพยายามในการพัฒนาหลายอย่างไม่ ต่อเนื่อง และไม่อาจบอกได้ว่าเป็นองค์ประกอบของการประกันคุณภาพไม่ได้

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา จะเห็นว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ การดำเนินงานการประกัน คุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา เน้นการกระจายอำนาจให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ติดตามการดำเนินงานของ สถานศึกษา เพื่อทราบปัญหาและร่วมกันแก้ไขเพื่อหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน นอกจากนี้สถานศึกษาต้องมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาอย่าง ต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังนั้นการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่ง โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและ

ศรัทธาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา ทั้งด้านความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอันถึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดให้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ใช้กรอบการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 ประการ (ตามประกาศคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องกำหนด หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554)



แผนภาพที่ 13 กรอบแนวคิดการวิจัย